

గుననే; మద్యక్త-నాకునే బతుడవును; మద్యాజీ- నన్ను బూజుచువాడవును; భవ-శమ్ము; మాం-నన్ను కూర్చి; నమస్కరూ-నమస్కరించుము; ఏవం - ఈ ప్రకారముగా; మత్పరాయణ-స్థానాయందు బ్రీతిగలవాడనై; ఆత్మానం-మనస్సును; ము-నాయందు; యుక్త్వా-కూర్చి; మామేవ-నన్నే; ఏవస్థి-పొంగగలవు.

నీవు నాయందు మనస్సునిలిపినవాడవని భక్తిజేసి నన్ను పూజించి నాకు వందనములు జేయుము. ఈ నిధిముగ నీవు ఎల్లకాలములయందు భక్తి శ్రద్ధలతో స్థించి త్తమును పుంచితివేని ఇచ్చి పొందగలవు.

ఇతి శ్రీ భగవద్గీతా సూపనిషత్సు బ్రహ్మవిద్యా యాం
యోగశాస్త్రే శ్రీకృష్ణార్జున సంవాదే
రాజవిద్యారాజగుహ్య యోగోనామ
చ ప మో ధ్యా యః.

ఉపనిషద్ సూపములును, బ్రహ్మవిద్యయును, యోగ శాస్త్రమును
శ్రీకృష్ణార్జున సంవాద సూపమున రాజవిద్యారాజగుహ్య
యోగ మనెడి నవమోధ్యాయము ముగిసినది.

ప్రతిభాగవద్గీత.

విభూతియోగోనామ దశమోధ్యాయః.

శ్రీభగవాం ఉవాచ.

భూయవనమహాబాహు! శ్రేణుమేపరమం వచః!

యత్తేహం ప్రీయమాణాయ వత్సోమి హితకామ్యమీ.

హే మహాబాహు! ఓ యశానః; అహం-నేను; ప్రీయమా
ణాయ-సంతోషపడుచున్న; తే-నీకొరకు; హితకామ్యయా-
హితముకీయు నిచ్చుచేత; భూయవన - మరల; పరమం - ఉ
త్కిష్టమైన; యద్వచః-ఏవాక్యమును; వత్సోమి - చెప్పగల
నో; మే-నాకు; తత్-ఆవాక్యమును; శృణు - వినుము.

ఓ అర్జున! ప్రీతితో వినుచున్న నీకు నుంచిచేయవలెవను
కోరికతో పరమోత్కృష్టమయిన ఏ వాక్యమును నేను చెప్ప
జూపుచున్నానో దానిని ఆలకింపుము.

న కీవిమన్సురగణాః ప్రథవనమహర్షయః!

అహమాదిర్హి దేవానాం మహావీరాంచనర్మకః. 2

మహావీరయః-ధృగ్యాదిమహావీరములు; మే-నాయొక్క;
ప్రథవం-ప్రభుత్వ క్షయిశేయమును; నవిమః- తెలియకు; మర
గణాః-దేవసమూహములు; మునుః-ఎరుగదు; అహం-నేను;

కేవానాం-దేవతలకును; మహాపీఠాశాంత-మహామూలకును;
సర్వక:-సర్వప్రకారములచేత; అద్భిద్భి-మొదటివాడనుగదా.

ఇంద్రాదిదేవతలు గొప్పయుష్మలు నా ఉత్పత్తి స్థానమును
తెలియకు. ఇంద్రాది దేవతలకును ఋషుఁ కును ఉత్పత్తి కా
శము నేనే గదా?

యోమామజనునాదించ పేత్రిలోమహేశ్వరమ్!

అసమ్మాధనమత్యేషు సర్వపాపైః ప్రముచ్యతే. 3

అనాదిం-ఆదిలేని; అజం-భట్టుపులేని; లోకమహేశ్వరం-
లోకమునకు నియామకుడైన; మాం-నన్ను, య-ఎవ్వడు; తే
త్రి-తెలియుచున్నాడో; మత్యేషు-మనుష్యులయందు; అ
సమ్మాధః-మాధ్యవజ్ఞుడైన; సః-వాడు; సర్వపాపైః-స
మస్తపాపములచేత; ప్రముచ్యతే-విడువబడుచున్నాడు.

నన్ను మొగులులేనినాడనియు పుట్టుకలే; వాడనియు ఎల్ల
జనులకు నియామకుడనియు ఏ పురుషుఁడు తెలియనో అట్టివా
డు మోహమును విడిచిననాడగు సమస్తపాపములచేత విడు
వబడినవాడగును.

బుద్ధిక్లానమసంమోహః క్షమాసత్త్వందమశ్శమమ్!

సుఖందుఃఖంభవోభావో భయంచాభయమేవచ. 4

అహింసాసమతాత్మస్తే ప్రపాదానంయకోయశః।

భవంతిభావాభూతానాం మత్తవవృద్ధిధాః. 6

బుద్ధిః-బోధసామర్థ్యమును; జ్ఞానం - తెలియుటయును; అసమ్మాహః - మోహరాహిత్యమును; తామో-ఓర్పును; సత్త్వం-యథాధర్మమును; గమః-బాహ్యేంద్రియనిగ్రహమునకు శక్తిః-అంతరింద్రియనిగ్రహమును; సుఖం - సుఖమును; దుఃఖం-సంతాపమును; ధర్మ-ఉత్తీర్ణమును; అభావః-నాశమును; భయం-భయమును, అభయంచ - భయములేకపోవుటయును; అహింసా-ప్రాణహింస లేకపోవుటయు; సమతా-సమత్వమును, తుష్టిః-సంతోషమును; తపః-తపస్సును; దానం-ఇచ్ఛితులు; యశః-కీర్తియు, అయశః-అపకీర్తియు (ఈశ్వరముగా), భూతానాం-ప్రాణులకు. వృద్ధిధాః-నానావిధములయిన; భావా-ఈ విషయదేని బుద్ధ్యాదులు. మత్తవ-నావలననే; భవంతి-కలుగుచున్నది.

బుద్ధి జ్ఞానము మోహములేకపోవుట ఓర్పు సత్త్వము బాహ్యేంద్రియ నిగ్రహము అంతరింద్రియ నిగ్రహము శాంతి సుఖదుఃఖములు ఉత్పత్తినాశములు భయము భయములేకపోవుట హింసచేయక పోవుట సగాని తత్త్వము సంతుష్టి తపస్సు దానము కీర్తి అపకీర్తి ఈ పలువిధములయిన గుణములు ప్రా

నివమూనాములకు నా చేతనే గలుగుచున్నది.

మనార్హయస్య ప్రపూర్వ చత్వారోమనవ వ్రథా |

మద్భావామానసాజాతా ఏషాంశోక ఇమాః ప్రజాః. 6

పూర్వ-అతీతకాలసంబంధులగున; సప్త- ఏడుగురగున; మహావక్త్రయశ్చ-భృగ్వాదిమహావక్త్రులును; తథా - అలాగున నే; చత్వారః-నలుపురగున సనకాదులును; మనవశ్చ- న్వా యంభువాదిమనువులును, మద్భావాః-మగ్గతథావనులై; మానసాః-మనస్సుచేత బుట్టింకబడినవారలై. జాతా - పుట్టిరి; యేషాం-ఎవరివలన; శోకే - శోకముందు ఇమాః-ఈచరాచరరూపములైన. ప్రజాః-ప్రజలు; జాతాః-పుట్టిరో.

మరియు భృగ్వాది మహావక్త్ర ప్రకము సనక సనందనాదిచతుష్టయము, న్వా యంభువాది మనువులు బ్రహ్మాత్మకంబగు నావల్ల మగ్గతథావముగలవారై జన్మించిరి. ఈ పుల్లలోకములయందు చరాచర రూపములయిన భూతములు పుట్టెను.

ఏతాం విభూతిం యోగంచ మమయో నేర్తితత్త్వితః |

శాంకంపేనయో గెన యజ్యతేనాప్రసంకయః. 7

యః-ఎవ్వడు; ఏతా - ఈ; మమ-నాయొక్క; విభూతిం- విస్తారమును; యోగంచ-యోగమును; తత్త్వితః - యథా భావముగా వెల్లి - తెలియుచున్నాడో; నే - నాడు; అవీకం

పేన-చలించపట్టి; యోగేన-యోగముచేత; యుక్త్యతే- కూర్చబడుచున్నాడు; అతః-ఈయథామందు; సంకయః-సందేహము; నాస్తీ-లేదు.

ఎవడయితే ఈ పై జెప్పిన నావిభూతినిన్ని యోగముహిమ నున్న చక్కగా తెలిసికొనునో వాడు చలింపని యోగసిద్ధిని నిస్సంకయముగా జెందుచున్నాడు.

అహంసర్వస్యప్రభవో మత్తస్సర్వం ప్రసక్తతే!

ఇతిమత్వాధిజంతే సూం బుధాభావసమ్యక్తాః. 8

అహం-నేను; సర్వస్య-సమస్తము యిచ్చగత్తును; ప్రభవః-ఉత్పత్తికారణమైనవాడను; మత్తః-నావః న; సర్వం-సమస్తము; ప్రసక్తః-ప్రవర్తించుచున్నది; ఇతి-ఈప్రకారము; మత్వా-తెలిచి; బుధా-అండితులు; భావ సమ్యక్తాస్సంక-భావముతోగూడినవారల యి; మా-నన్ను; భజంతే-సేవింపుచున్నారు.

యెల్లస్వప్తికి ఉత్పత్తికారణమయిన వాడను నేనే నామ హిమర్శులనే యెల్లప్రపంచములు జరుగుచున్నవి. అండితులునా భావమును ఈవిధముగా యెరిగిన వారై నన్ను కొలుచుచున్నారు.

మద్భిక్షామగ్నతప్రాణా బోధయంతః పరస్పరమ్!

కథయంతి కృపానిత్యం ఈష్యంతి చరమంతిచ. 9

మచ్చిత్రైః-నాయందు మనస్సు గలవారలు; మద్గత ప్రా
ణాః-నన్నుబొందిన ప్రాణములుగలవారలయి; పరస్పరం- అ
న్యోన్యముగా; బోధయంతిః - తెలియజేసుకొనుచున్నవారల
యి; మాం-నన్ను; కథయంతిః- కీతికంచుచున్నవారలయి; ని
త్యై-ఎల్లప్పుడును; తువ్యంతిచ - నంతోషించుచున్నారు; రి
మంతిచ-క్రీడించుచున్నారు.

మరియు సంజీకులు నాయందుచి త్తముగలవారై నాయం
దేప్రాణములు అప్పగించినవారై నా స్వభావమహిమలను తా
మింగి ఒకరి కొకరు ఉపదేశము చేసికొనుచు నాకథామృతి
ము వలన సంశయములై బ్రహ్మసంసమకథ వించుచున్నారు.

తేషాంసతతయి క్షాంతం భజతాంప్రీతి పూర్వకమ్.

కదామిబుద్ధియోగంతం యేనమాముపయంతి - 10

సతాయుక్తానాం-నిత్యయి క్తులైచ; ప్రీతిపూర్వకం- విశ్వా
సపూర్వకముగా. భజతాం-సేవించుచున్న; మాం- వారల
కు; తేనబుద్ధియోగం-అజ్ఞానయోగమును. కదామి- ఇచ్చుచు
న్నాను, యేన-బుద్ధియోగముచేత, తే-వారలు; మాం - న
న్ను; ఉపయాంతి-పొందుచున్నా

ఈ విధముగ యెల్లడల నాయందాసక్తిగలిగి విశ్వాసపూ
ర్వకముగ సేవించెడు మహత్ములకు గాలోవిక్యమునకు కార

అమృతం జ్ఞానయోగం సును నేను యిచ్చేదను.

తేనామేనానుకంపాధా మహామక్ష్మాజంతమః |

నాశయామ్యాస్మి బావస్థో జ్ఞానదీపేనభాన్వతా 11

తేనామేన-వారిలకే; అనుకంపాధా-దయచేయుటకొరకు; ఆత్మభావస్థః-స్వాభిప్రాయమంబున్న; అహం-నేను; భాన్వతా-ప్రకాశించుచున్న; జ్ఞానదీపేన-వివేకమనెడి నీపముచేత; అజ్ఞా-జం-అవివేకమువలనబుట్టి; సమ- అంధకారమును; నాశయామి-నశింపజేయుచున్నాను.

అట్టి వానికి మాత్రమే నేను దయచేసి నా సర్వవ్యాపకమయిన జ్ఞానప్రకాశముచేత వారల ప్రకృతి సంబంధమయిన అవివేకమనెడి అంధకారమును నశింపజేయుచున్నాను.

అర్జున ఉవాచ.

పరంబ్రహ్మ పరంధామ పవిత్రం పరమంధవాత్ |

పురుషంశాశ్వతందివ్య మాదిదేవమజంవిభుమ్. 12

అహుస్త్యా మృషయస్సర్వే దేవమిహ స్మారదత్తథా |

అసితోదేవలోక్యాన స్సన్ధ్యంతై వభిషిషిశుః 13

అజానుడువలుగుచున్నాడు. ధవాత్-నీవు; పరం-ఉత్కృష్టమైన; బ్రహ్మ-బ్రహ్మము; పరం-ఉత్కృష్టమైన; ధామి-తేజ

ను; పరమం-ఉత్కృష్టమైన, పవిత్రం - వాచనము; ఇదియు
 నుంగా, త్యాం-నిన్ను; పురుషం-పురుషునిగా; శాశ్వతం-ని
 త్యమైనవానిగా; దివ్యం-ప్రకాశించుచున్నవానిగా; అది దేవం-
 దేవతలలో మొదటివానిగా, అజం-పుట్టుక లేనివానిగా, విభం-
 శులుపునుగా, ఆహుః-చెప్పదురని యు త్తరశ్లోకముతో నన్వయ
 ము. దేవర్షి - దేవఋషియైన, నారదశిష్య-నారదుడును; అసిః-
 అసిమిడైన, దేవలః-దేవలుడు, తథా-అంగుననే, న్యాః-వేద
 యనుచును, సర్వే-సమస్తములైన, యశస్వి-వసిష్ఠాదిఋషు
 లును. త్యాం-నిన్ను, ఆహుః-పూర్వోక్తకృష్ణకాముగా వెల్లడు
 చు; స్వయంచ-నీవును, మే-నాకొఱకు; బ్రవీషి-చెప్పుచున్నావు.

ఓ కృష్ణా! నివు పరబ్రహ్మమనియు, పరంభాముడనియు,
 పరమోత్కృష్టుడనియు, పరమపావనుడనియు, పురాణ పురు
 షుండనియు. శాశ్వతుండనియు, దివ్యమూర్తియనియు, దేవ
 తలలో మొదటివాడనియు, పుట్టుపులేనివాడనియు, ప్రభువని
 యు త్తరదుఃకును, దేవలుఃకును, అసితఋషియను, వ్యా
 సులును మహర్షులందరు చెప్పుదురు. నీవును ఆ విధముగానే
 నీ మహిమను నాకు చెలియజేయుచున్నావు.

సర్వమతదృతం మన్యే యన్మాంపదసికేశవ!

సహితేదృగవగవ్యక్తిం విదుర్ద్దేవానహనవాః.

హే శశివ-ఓశ్రీకృష్ణస్వామీ; మాం-సన్ముగూర్చి; యో-
ఏవాక్యమును; వదసి-చెప్పచున్నావో; ఏతత్సర్వం-అయిన
మస్త్రమును; ఋతం-సత్యమయిన దానినిగా; మన్యే-తలంచు
చున్నాను; హే భగవన్-ఓ శ్రీకృష్ణస్వామీ; తే-నీయొక్క;
స్యక్తిం-మహిమను, దేవాః-దేవతలును; దానవాశ్చ-రాక్ష-
సులును; సవిదుహిః-యెరుగరుగదా.

ఓ కృష్ణా నీవు నా కుపదేశించిన నమస్త్ర విషయములను
సత్యమని సన్ముచున్నాను. నీమహిమను దేవతలుగాని అను-
రాలుగాని భాగుగా తెలియజాలరు.

స్వయమేవాత్మనాత్మానం వేత్థత్వంపురుషోత్తమ!

భూతభావనభూతేశ దేవదేవ జగత్పితే.

15

భూతభావన-ప్రాణులను వృద్ధిబొందునట్టి; భూతేశ-ప్రాణు-
లకునియామకుడైన; దేవదేవ-దేవతలకు దేవుడైన; జగత్స్వ-
తే-లోకనాయకుడవైన, హే పురుషోత్తమ-శ్రీకృష్ణస్వామీ;
త్వం-నీవు; ఆత్మనా-నీచేత; స్వయమేవ- అస్మదాదులకంటె గు-
రూపదేవాప్యేతేశ ఏవే; ఆత్మానం-నిన్ను; వేత్థ-యెరుంగు-
చున్నావు.

ఓ భామదేవా! నీవు ప్రాణులను వృద్ధిచేయువాడవు, ప్రా-
ణులకు నియామకుడవు, దేవదేవుడవు, లోకనాయకుడవు.

పురుషశ్రేష్ఠుడవు, నీ మాహాత్మ్యము జలియందగినవాడు నీవు గాని వేరొకడు లేడు.

వక్తమర్మస్య శేషేణ దివ్యాశ్శ్రోవిభూతయః |

యాభిర్విభూతిభిర్లోకాః మాంత్వైర్వాప్యోష్టసి. 16

అర్చివిభూతయః - స్వకీయమయిన మాహాత్మ్యవిస్తారములు; దివ్యాహి-ప్రకాశించుచున్నవిగదా; యాభిర్విభూతిభిః - ఏ మాహాత్మ్యవిస్తారములచేత. అహంకారాదాకా-ఈలోకములను; వ్యాప్య-వ్యాపించి; ల్విం-నిపు; త్ప్ర-ఉన్నావో; తాః - అమాహాత్మ్యవిస్తారములను, ౧౬ శేషేణః - నిశ్శేషముగా; వక్తం-చెప్పెడికొరకు; అహంకారి-తగుచువు.

నీ స్వకీయమయిన మాహాత్మ్యములు అనేకముగా కనబడుచున్నవి. ఈసమస్త లోకములను, ఏమాహాత్మ్యవిస్తారములచేత నీవుసర్వమునువ్యాపించి, ప్రకాశింపజేయుచున్నావో, అవియన్నియు, సవిస్తారముగాజలియజేయుటకు, నీవేఅర్హుడవు.

కథంవిద్యా మహాయోగిత్యాంసదా పరిదింతయః |

శేషకేషుచ భావేషు చింతోన్యసి భగవన్మయా. 17

హే యోగి-టకృష్ణస్వామి; అహం-నేను; కథం-ముట్లు; త్యాం-నిన్ను; సదా-ఎల్లప్పుడును; పరిదింతయో-ధ్యానముజేయుచున్నవాడనై; విద్యాం-తెలియుదును; హేభగవా-

ఓ శ్రీకృష్ణస్వామీ; కడుకడుచభావేషు-ఏ యే వస్తువులయందు; మయా-నాచేత; చింత్యః - ధ్యానముజేయదగినవాడవు; అసి-అగుచున్నావు.

ఓ ఈశ్వర నిన్ను అన్నిపూజలయందును నీవిధముగ ధ్యానముజేసి యెరుగఁగలను. నీవు ఏ యే స్వరూపములు గలవాడవుగా ధ్యానము చేయుటకు తగినవాడవు.

విత్తరేణాత్మనోయోగం విభూతించ జనార్దన!

భూయః కథయ తృప్తి శృణ్వతో నా స్తిహిన్మతమ్. 18

హే జనార్దన - ఓ శ్రీకృష్ణస్వామీ; ఆత్మనః - నీయొక్క; యోగం-యోగమును, విభూతించ - విశ్వరూపమును; ■
త్తరేణ-విస్తారముచేత; భూయః-మరిల; కథయ-చెప్పుము; అమృతం-మీవాక్యామృతమును; శృణ్వతః-వినుచున్న; మే-నాకు; తృప్తిః-రినివి; నా స్తిహి-లేదుగదా.

ఓ జనార్దన! నీ సర్వజ్ఞత్వవిభూతి విస్తారములను చక్కగా పారల నాకు సెలవివచ్చును. నీ వాక్యామృతధారలు ఎంత అలకించినప్పటికిని నాకు తృప్తిలేదు.

శ్రీ భగవాన్ ఉవాచ.

హంతతే కథయిష్యామి దివ్యావ్యక్త విభూతయః॥

ప్రధాన్యతః కుడుశ్రేష్ఠ నా త్యక్తంతో విత్తరవ్యమే. 19.

అక్షయకాశము. హేతుశాస్త్రముఁగూడఁగలదు; హేతుశాస్త్రముఁగూడఁగలదు నంతోధన; దివ్యశాస్త్రముఁగూడఁగలదు; అర్థవిభాగము - వ్యక్తియమయిన మానవాత్మకవిస్తా
శములేవికలనో నానిది; ప్రాధాన్యత - ముఖ్యముగా; తే - నీ
-కొరకు; కథయిప్పామి - చెప్పగలను; మే - నాయొక్క; వి
స్తరస్య-మానవాత్మకవిస్తారమునకు; అంతః-కుద; నాస్తి-లేదు.

ఓ అర్జున! నా మానవాత్మకములు అనేకములుగా వున్నయ
వి. వాటిని తెక్క పెట్ట నలవికాదు. అయినను వాటిలో ము
ఖ్యములయిన కొన్నిటిని నీకు గాను చెప్పెదను. అలకింపుము.

అహమాత్మాగుణాకేశే వర్ణభూతాశయస్థిరః॥

అహమాదిశ్చ మధ్యంచ భూతా నామంతపవచ. 20

ఓ అర్జున! ఎల్లభూతముల మనస్సులయందున్న పరమాత్మ
స్వరూపిని నేనేను. ఎల్ల భూతముల చిత్పత్తి, స్థితి, నాశములకు
కారణభూతుఁడను నేనేను.

అదిత్యానా మహం విష్ణు ర్జ్యోతిషాం రవి రంశుమాః॥

మరీచి ర్మరుతా మస్మి సక్షత్రాణా మహం శశి. 21

ద్యావకాచిత్కులలో విష్ణువనే ఆదిత్యుడు నేనే, జ్యోతి
స్వరూపములలో కిరణములుగల సూర్యుడు నేనే. వాయువు

లతో మరీచియను వాయువు నేత, నక్షత్రములలో భ్రమించు ననెను.

నేదానాం సామవేదోస్మి దేవానా మస్మి నానవః॥

ఇంద్రియాణాం మనశ్చస్మి భూతానా మస్మిదేవతాః, 22

వేదములలో సామవేదము నేనే, దేవతలలో దేవేంద్రుడు నేనే, ఇంద్రియములలో మనస్సు నేనే, ప్రాణులలో బుద్ధి నేనేను.

దుద్రాణాం శంకరశ్చస్మి విత్రేలో యక్షరక్షసామ్॥

వనూనాం పావకశ్చస్మి మేరుశ్శిఖరిణామహమ్, 23

ఏకాదశరుద్రులలో శంకరుడు నేనే, యక్ష రాక్షస గణములలో కుచేరుడు నేనే. అష్టవసువులలో అగ్నిహవిత్రుడు నేనే, గొప్పకొండలలో మేఘవర్షతము నేనేను.

పురోధసాంఘ ముఖ్యంమూం విద్ధిపార్థ బృహస్పతిమ్॥

సేనాసీనా మహంస్కంద స్సరపామస్మి సాగరః, 24

ఓ అర్జున! పురోహిత్యులలో దేవ పురోహిత్యుడైన బృహస్పతి నేనే, సేనాధిపతులలో కుమారస్వామి నేనే, రహకములలో పముద్భుతుడు నేనేను.

మహర్షీణాం భృగురహం గిరౌమస్మేకభుక్షరమ్॥

యశ్చానాం పయశ్చోఽశ్మి, ధావరాణాం హిమాలయః, 25

మహర్షులలో భృగువు నేనే, వాక్కులలో ప్రణవమునేనే,
యజ్ఞములలో జపయజ్ఞము నేనే, స్థావరములలో హిమవత్స
ర్యతము నేనేను.

అశ్వత్థ స్సర్వ వృక్షాణాం జీవర్షీణాంచనారదః ।

గంధర్వాణాం చిత్రరథ సిద్ధానాం కపిలోమునిః । 26

వృక్షములలో అశ్వత్థవృక్షము నేనే, దేవఋషులలో నా
రదుండు నేనే గంధర్వులలో చిత్రరథుండు నేనే, సిద్ధులలో క
పిలమహాముని నేనేను.

ఉచ్చైశ్రవ సమశ్వానాం విద్ధిమామ మృతోద్భవమ్ ।

ఐరావతం గజేంద్రాణాం సరాణాంచ సరాధిపమ్ । 27

అశ్వములలో అమృతముతో బుట్టిన ఉచ్చైశ్రవము నేనే,
గజశ్రేష్ఠులలో ఐరావతము నేనే, మనుష్యులలో రాజును
నేనేను.

అయుధానామనాం వజ్రం ధేనునామస్మికామధుక్

ప్రజనశ్చాస్మి కంఠర్ప స్సర్పాణా మస్మివాసుకిః । 28

అయుధములలో వజ్రాయుధము నేనే, గోవులలో కామ
ధేనువు నేనే, ప్రాణులను పుట్టించే కాముగ్ని నేనే, సర్పన
మూహములో రాజయిన వాసుకి నేనేను.

అనంతశ్చాస్మి నాగానాం వరుణోయాదసామహమ్!
 పితౄణా మౌర్యమాచాస్మి యమాస్సంయమతా మహమ్,
 వాగుపాములలో అనంతుడను నేనే, జలదేవతలలో వరు
 ణుడు నేనే, పితృ దేవతలలో ఆర్యముడు నేనే, దండించు వా
 రలలో యముడు నేనేను.

ప్రహ్లాదశ్చాస్మి జైత్రానాం కాలః కలయతామహమ్!
 మృగాణాంచ మృగేంద్రోహం వైనతేయశ్చపక్షిణామ్.

రాక్షసులలో ప్రహ్లాదుడు నేనే, గణికులలో కాలమునేనే,
 మృగములలో సింహమునేనే, పక్షులలో గరుత్మంతుడు నేనేను.

పవనః పవతాసుస్మి రామశ్చత్ర భృతామహమ్!
 ఝషాణాం మకరశ్చాస్మి స్రోతసామస్మిజాహ్నవీ. 31

పరిశుద్ధవస్తువులలో వాయువు నేనే, ధనుర్ధనులలో దశర
 థరాముడు నేనే, మర్న్యము మొదలయిన జలజంతువులలో
 మొసలి నేనే, నదులలో గంగానది నేనేను.

సర్గాణామాదిరంతశ్చ మధ్యంచైవాహమర్జున!

అధ్యాత్మవిద్యా విద్యానాం వాః ప్రపదతామహమ్. 32

ఓ అర్జున! వృక్షాలకు అది, స్థితి, లయములునేనే, విద్యలలో
 మోక్షవిద్య నేనే, వాదించెడివారలలో వాదము నేనేను.

అశ్వరాజు మహారాష్ట్ర ద్వంద్వహస్తానీకవ్యవః
అహమహిమాయః కాలః ధారాహం విశ్వలోముఖః. 83

అశ్వరములలో అశ్వము నేనే, సమాసములలో ద్వంద్వ
సమాసము నేనే, తుడలేనికాలము నేనే, కర్మఫలకాయము
జ్ఞాన విశ్వలో ముఖాడనే బ్రహ్మనేను.

మృత్యుస్సర్వ హరశ్చాహ ముద్భవశ్చ భవిష్యతామ్।
కీర్తిశ్రీర్వాక్పనాకీణాం స్మృతిర్మేధాధృతిశ్చమా. 84

సమస్త ప్రపంచములను నాశముచేయు మృత్యుదేవత నే
నే, ఉత్పత్తికాల వస్తువులకు ఉత్పత్తిస్థానము నేనే, స్త్రీల
యందు కీర్తి, లక్ష్మి, వాక్కు, తెలివి, బుద్ధి, ధైర్యము. ఓ
ర్పు, నేనేను.

బృహత్సమలేఖా నామ్నాం గాయత్రీ ఛందసామహమ్।
మాసానాం మార్గశీర్షోహ మృత్యునాం కుమరీశ్వరః. 85

సామ వేదములో బృహత్సమము నేనే, ఛందస్సులలో
గాయత్రీ ఛందస్సు నేనే. మాసములలో మార్గశీర్షమాసము
నేనే, ఋతువులలో వసంతఋతువు నేనేను.

ద్యూతంధలయతామస్మి తేజస్తే జన్వినామహమ్।
జయోస్మివ్యవసాయోస్మి సత్త్వంసత్త్వతతామహమ్. 86

జంచకమయిన వస్తువులలో జూదము నేనే, తేజోవంతు

ఇతేషు సేవే సాత్వికుః పర్యగుః పయమా వారుభ్యుః
ఉద్యోగము సేవతు.

వృష్టిసాంజామదేవోస్మి సాండవావాం ధనంజయః॥

ముసీసాంమప్యసాంవ్యాసః కపీనాముశనాకవిః. ౩౭

యాదవులలో వానుదేవుడు వేసే, సాండవులలో అర్జును
డవయిన నీవున్ను నేనే, ఋషులలో వేదవ్యాసమహాముని
నేనే, శాస్త్రార్థముల నెఱింగిన వారలలో శుక్రాచార్యులు
నేనేను.

దండ్డోదమయతామస్మి నీతిరస్మిజగీషతామ్॥

మానంచైవాస్మిగుహ్యనాం జ్ఞానంజ్ఞానవతామహమ్. ౩౮

శిక్షించు వారలయొక్క దండనీతి నేనే, జయించ విచ్చ
యించినవారల జయోపాయములు నేనే, గోప్యమయిన వస్తు
వులలో మానము నేనే, జ్ఞానవంతులలో జ్ఞానము నేనేను.

యచ్ఛాపినర్వ భూతానాం నీజంత దహమర్జున॥

సతతప్రీవినాయత్సాస్య నృయాభూతంచరాచరమ్. ౩౯

ఓ అర్జున! సమస్త భూతములకు వీజము నేనే, నేను గాన
చరాచర భూతములు లేనేలేవు.

నాంతో స్థిమమదివ్యాసాం విభూతీనాంపరంతరమ్॥

ఏషతాక్షోతప్రప్రోక్తో విభూతేర్విత్తరోమయా. ౪౦

హీ పరంతప- ఓ అజాన; మమ - నాయొక్క; దివ్యా
నాం-ప్రకాశించుచున్న; విభూతీనాం-మాహాత్మ్యవిస్తారము
లకు; అంతః-కుద; నా స్తి-లేదు; ఏషః-ఈ; విభూతేః-విభూ-
తియొక్క; విస్తరస్తు-విస్తారమయి లే; మ హా-నాచేత; ఉద్దే-
శతః-సంక్షేపముగా; ప్రోక్తః-చెప్పబడెను.

ఓ పార్థ! నా మాహాత్మ్య విస్తారములకు అంత్యము లే
దు. అయినను నీకుగాను వాటిని సంగ్రహముగా తెలియఁ
జేసితిని.

యద్యద్విభూతిమత్స్వత్త్వం శ్రీమదూర్జితమేవహా!

తత్తదేవావగచ్ఛత్త్వం మమతేజోంశసంభవమ్. 41

లోకే-లోకమందు; విభూతిమత్-విశ్వరూపు క్షమయిన
శ్రీమత్-కాంతియు క్షమైన; ఉర్జితమేవ-ఉత్సాహముతోగూ-
డిన; యద్యత్స్వత్త్వం- ఏయేవస్తుప్రకలదో; తత్తత్-అయావస్తు-
ప్ర; మమ-నాయొక్క; తేజోంశసంభవమేవ-తేజోభాగసంభవ-
మయినదానినిగానే; త్వం-నీవు; అవగచ్ఛ-తెలియుము.

లోకమునందు విశ్వరూపు క్షమై బలపరాక్రమయు క్షమై
ఉత్సాహయు క్షమై కాంతియు క్షమై ఏ యేవస్తుప్రలు గలదో
అదిఎల్ల నాతేజోభాగ సంభవమైనవిగా తెలిసికొనుము.

అథవాబహునై తేన. కింజ్ఞానేనతవాద్దహ;

*

విష్టభ్యాహమిదంకృత్స్న మేకాంశేనస్థితోజగత్. 42

హే అజ్ఞాన-ఓయజ్ఞానుడా; అథవా- అటుగాకపోయే

నేని; తన-నీకు; బహునా-అధికమయిన; ఏలేనజ్ఞానేన; ఈజ్ఞానముచేత; కిం-ఏమి; అహం-నేను; ఏకాంశేన - ఒకపాదముచేత, (అనగా సర్వభూతస్వరూపముచేరిననుట); కృత్స్నం-సమస్తమయిన; ఇదంజగత్-ఈజగత్తు; విష్టభ్య-విశేషముగా వ్యాపించి; అస్థితః-ఉన్నాను; (ఇందుకు శ్రుతి, “సాదోవ్యవిశ్వాభూతాని-” ఈ పరమాత్మకు సమస్తమయిన ప్రపంచమును నొకపాదమని శ్రుత్యభాము.)

ఓ అజ్ఞాన! నామాహత్మ్య విస్తారములను వేర్వేరుగా వివరించవలసిన అవశ్యములేదు. వాటిని చక్కగా తెలియవలసినవి నీకునులేదు. ఈ ఎల్లప్రపంచములు నా అనేక అతిశయములలో ఒక అంశముచేతనే వ్యాపించి బడియున్నవి యెరుగుము.

ఇతి శ్రీ భగవద్గీతా సూపనిషత్పు బ్రహ్మవిద్యాయాం

యోగశాస్త్రే శ్రీ కృష్ణార్జున సంవాదే

విభూతి యోగో నామ యకమోధ్యాయః.

ఉపనిషద్ దూపములును, బ్రహ్మవిద్యయును, యోగ
కాత్మమును, శ్రీకృష్ణార్జునసంవాదరూపంబును,
విభాతి యోగమనెడి నీకళమోఢ్యాంశము ముగిసినది.

—*—

శ్రీ భగవద్గీత.

విశ్వరూప సందర్శనయోగోనామ ఏకాదశోధ్యాయః.

అర్జున ఉవాచ.

మదసంగ్రిహాయ పరమం గుహ్యమధ్యాత్మ సంక్షితమ్ |
యత్త్యయోక్తం పచక్షేన మోహనాయంవిగతోమమః,
అజాన్ముడు చెప్పచున్నాడు. మదనుగ్రహణ-సన్నాహ
గ్రహించుటకొరకు; త్వయా-నిరేత; పరమం-ఉత్కృష్టమయి
న; గుహ్యం-గోప్యమన; అధ్యాత్మసంక్షితం-ఆత్మనాత్మ
వస్తువివేచనవిషయమన; యద్వచ-ఏవాక్యము; ఉక్త-
చెప్పబడెనో. (ఆవాక్యముచేత); మమ-నాయొక్క; అయంమో-
హః-ఈ అజ్ఞానము; విగత-పోగొట్టబడెను.

నన్ను అనుగ్రహించుటకుగాను నీవు ప్రపదేశించిన పర్యో-
క్తమైనట్టియు, రహస్యమైనట్టియు ఆత్మనాత్మవస్తు వివేక
జ్ఞానమైనట్టియు ఉపదేశవాక్యమువలన నా అజ్ఞానము వదలి
పోయినది.

భవాన్యాయోహీ భూతానాం శ్రుతౌచివ్రతశోమయాః ॥
 త్వత్తల్లకమలపత్రాక్ష మూహత్య్య మపిచాన్యాయాః ॥
 హే కమలచక్రాక్ష - ఓశ్రీకృష్ణస్వామీ; త్వత్తల్ల- మీ
 వల్లమంది; భూతానాం-ప్రాణులయొక్క; భవన్యాయా - ఉ
 త్పత్తిప్రభయములు; ■ వ్రతశః-విస్తారముగా; మయా- నాచే
 త; శ్రుతౌ-వినబడినవి; అన్యాయం-అన్యాయములు; తే - నీ
 యొక్క; మూహత్య్యం-చ-మాహత్య్యమును, శ్రుతం-వినబడినవి.
 ఓ కృష్ణ! నీవలన భూతసమూహముల ఉత్పత్తి సాధిం
 ను విస్తారముగా విన్నదేగాక అక్షయమైన నీ ప్రభావమును
 నన్ను బాగుగా వింటిని.

ఏకమేతద్యథాత్మత్వ మాత్మానం పరమేశ్వరమ్ ॥

ప్రస్తుమిచ్ఛామి తేహం పరమేశ్వరం పురుషోత్తమమ్. ॥

హే పరమేశ్వర - హేపురుషోత్తమ- ఓ శ్రీకృష్ణస్వామీ;
 ఏతత్-ఇది, ఏవం-యిలాగే, (ఇందుకువ్యత్యాసములేదు); య
 థా-ఏరితిగా, ఆత్మానం-ఆత్మస్వరూపమును, త్వం- నీవు; అ
 త్థ-చెప్పితివో; తథా-అరితిగా, పరమేశ్వరం- ఈశ్వరసంబంధ
 మయిన; తే-నీయొక్క, రూపం - స్వరూపమును; ప్రస్తుం-
 యోచించుటకు; ఇచ్ఛామి-ఇచ్ఛయించుచున్నాను.

■ పరమేశ్వర! నీవు చెప్పినది యథార్థమే. నీ ఆత్మస్వరూపము

మము ఎట్టిదని నీవు తెలియఁ జేసితివో అట్టి ప్రభావముగల నీ
స్వరూపమును చూచుటకు నేను మిగుల కోరియున్నాను.

మన్యసేయది తచ్చక్కం మయాద్రష్టు మితిప్రభో!

యోగేశ్వర తతోమేర్వం దశయాత్మాన మవ్యయమ్.

హే ప్రభో-హే యోగేశ్వర-ఓ శ్రీకృష్ణస్వామి; తత్-
ఆరూపము; మయా-నాచేత; ద్రష్టుం-చూచుటకొరకు; శక్కం-
శక్యమయినదని; మన్యసేయది-తలంచితివేని; తతః-ఆతర్వా
త; త్వం-నీవు; మే-నాకొరకు; అవ్యయం- శాశ్వతమైన; ఆ
త్మానం-నిన్ను; దర్శయ-చూపుము.

ఓ శ్రీకృష్ణ! అట్టి ప్రభావముగల నీ దివ్యరూపమునుచూ
చుటకు నాకు సాధ్యమని నీవు భావించితివేని నీ అవ్యయమై
న స్వరూపమును నాకు చూపుము.

శ్రీభగవాన్ ఉవాచ.

పశ్యమేపాథకాయాపాణి శతశోధవహస్రశః!

నానావిధాని దివ్యాని నానావర్ణా కృతీనిచ.

హే పాథక-ఓ యజ్ఞానా; నానావిధాని - అనేకప్రకార
ములును; దివ్యాని-అప్రాకృతములును; నానావర్ణాకృతీ
ని-అనేకములయినవర్ణములును అవయవస్థితి విశేషములును
గలిగిన; శతశః-నూరులైన; అథ - అటుపిమ్మట; సహస్రశః-

వేలసంఖ్యలైన; మే-నాయొక్క; దూహి-అకారములను; పశ్య-చూడుము.

ఓ అజాన! దివ్యములై నానాధములై అనేక వణములై పలువిశేషములుగలవై విశేషసంఖ్యగల నా స్వరూపమును చూడుము.

పశ్యాదిత్యా వసూరుద్రానశ్విసమమితస్తథా |

బహున్యదృష్టపూర్వాణి పశ్యాత్పూర్వాణిభారత. 6

హేభారత - ఓ సుజానా; ఆదిత్యా-ద్వాదశాదిత్యులను; వసూ-అష్టవసువులను; రుద్రా - ఏకాదశరుద్రులను; అశ్విన-అశ్వినీ దేవతలను; రిథా-అలాగుననే; మరుతః-నప్త వాయువులను; పశ్య - చూడుము; అన్యదృష్టపూర్వాణి - ఎన్నడుజాడబడని; బహుని-అనేకములయిన; ఆత్మర్వాణి-అదృశ్యములను; పశ్య-చూడుము.

ఓ భారత! ద్వాదశాదిత్యులను అష్టవసువులను ఏకాదశరుద్రులను అశ్వినీ దేవతలను నప్త వాయువులను ఇంతవరకు నీచే జాడబడని అనేక సంఖ్యలుగల అదృశ్యములను ఇప్పుడు కనుము.

ఇహైకస్థం జగత్కృత్స్నం పశ్యాద్యవచరావరణం |

మమదేహే గుణాశేక యద్వాన్యద్గ్రహుర్భుధి. 7

హే గుహాశక్త - ఓంకారానుధా; అవ్య-ఇవ్యము; పతకా-
చరం-జంగమస్థావరములతోఁగూడిన; కృత్స్నం-పూర్ణము;
జగత్-జగత్తును; మమ-నాయొక్క; ఇహ-దేహి-శరీరముం
దు; నీకథం-ఒకప్రదేశముందున్నవానిగా; పశ్య-చూడుము
అన్యత్-మరియొకటైన; యచ్చ - దేనిని; ద్రష్టం-చూచుట
కొరకు; ఇచ్చసి-ఇచ్చయిండుచున్నావో; తత్-దానిని; పశ్య-
చూడుము.

ఓ అజ్ఞాన! చరాచరంబగు నమల్ల ప్రపంచమును ఏక
 ఘాతమైన నాదివ్య దేహమున చూడుము. ఇదిగాక జయపరా
 జయము మొదలగు ఏ యే ఆంశములను నిత్యచూడఁబలిచియు
 న్నావో వాటినిన్నిటిని చూడుము.

దత్తాత్రేయః శ్రీకృష్ణాచార్యః

దివ్యందదామిఁ చక్షుః పశ్యమేయోగమైర్విరమ్. 8

అనేన-అప్రాకృతమైన; స్వచ్ఛమైన - నిత్యముచేతనే;
మాం-పప్పు; ద్రవ్యం-చూచుటకొరకు; నశత్యనే- శత్రువల
కాదు; దివ్యం-అప్రాకృతమయిన; చతుః - సేత్రమును; తే-
నీకొరకు; దదామి-ఇచ్చుచున్నాను; ఐక్యం - శుశ్రూషనలెలు
భవయిన; జీవాంత్యం-మోక్షం-శక్తి-పక్ష-మానుషు.

ఈ ప్రాశస్త్యములైన నీ కంక్షలో వా డిక్కు స్వకౌఠమగును

మోదకాలపు, వికు దివ్యదృష్టిని ఇచ్చుచున్నాను. దానివలన
శృంగారమున నాదేహగత శ్రీని చూడుము.

నందయి ఉపాచ.

ఏనముక్తాతతోరాజా మహాయోగేశ్వరోహరిః!

దర్శయామానపార్థాయ పరమంరూపమైశ్వరమ్. 11

నందయిదు చెప్పుచున్నాడు. హేరాజా-ఓయి ధృతరా
ష్ట్రుడా; మహాయోగేశ్వరః-అధికమయిన యోగములకు ప్ర
భువైన; హరిః-శ్రీకృష్ణస్వామి; ఏనం-ఈ ప్రకారిముగా; ఉక్తా-
పలికి; తతః-తపిష్కట; పార్థాయ - అజాననునికొరకు; కర
మం-ఉక్తప్రమయిన; విశ్వరం-ఈశ్వరనందంధమైన; మానం-
విశ్వరూపమును; దశాయామాన-చూపెను.

ఓ ధృతరాష్ట్ర! మహాయోగియైన శ్రీకృష్ణుడు పై చెప్పిన
ట్లు పలికి నర్వోత్కృష్టమై దివ్యమయిన తన విశ్వరూపమును
అజాననునికిగాను చూపెను.

అనేకక్షత్రసయన మనేకాదృతదశానం

అనేకదివ్యాధరణం దివ్యానేకోద్యతాయథః. 12

అనేకక్షత్రసయనం-అనేకములయిన ముఖములును శత్రు
ముఖముగలిగిన; అనేకాదృతదశానం - అనేకవిధములైన

యాశ్చర్యములను జూపుచున్న; అనేకదివ్యాభరణం- అనేకది
వ్యభూషణములుకలిగిన; దివ్యానేరోద్యత యుధం- దివ్యము
లై యనేములై యెత్తబడియున్న యాయుధములు గలిగియు
న్నట్టి (రూపమును చూపెనని భావము.)

ఆరూపము అనేకముఖములతోను, నేత్రములతోను, అ
చ్ఛాసములతోను, దివ్యాభరణములతోను, ఆయుధములతోను,
కూడుకొనియుండెను.

దివ్యమాల్యాంబరధరం దివ్యగంధాను లేపనం

సర్వాశ్చర్యమాయం దేవ మనంతం విశ్వతోముఖ 11

దివ్యమాల్యాంబరధరం - అప్రాకృతములై సమాల్యాముల
ను వస్త్రములను ధరించియున్న; దివ్యగంధాను లేపనం-దివ్యగం
ధలేపనముగల్గిన; సర్వాశ్చర్యమాయం- సమస్తాశ్చర్య రూపమై
న; విశ్వతోముఖం- అంతటముఖములుగలిగిన; అనంతం-అపరి
చ్ఛిన్నమైన; దేవం- శ్రీభగవంతుని, (అజానుడుమాడెను.)

మణియు దివ్యములయిన హరిములతోను, వస్త్రములతో
ను, పరిమళములయిన గంధములతోను కూడుకొని ఎల్లెడల
ముఖములుగలదై ఆశ్చర్యమై అంతములేనిదై సర్వరూపమును
అజానుడు కనెను.

దివి సూర్యవహ్నినస్య భవేద్యుః గవదుత్థితాః।

యదిభా నృద్యతీ సాస్యా ద్భావస్తస్య మహాత్మనః, 12

దివి-ఆకాశమందు; సూర్యవహ్నినస్య - సహస్రసూర్యుల యొక్క; భావః-కాంతి; యుగవత్ - ఏకకాలమందు; ఉత్థితా-ఎగినది; భవేద్యుః-అయెను; సా-ఆకాంతి; భస్మహాత్మనః-అమహాత్ములయొక్క; భావః-కాంతి; నద్యతీ-నశనమైనది; స్యాత్-అవును.

అ. దివ్యహవముయొక్క కాంతి ఏకకాలమున. వేయి సూర్యులు ఆకాశమందు ప్రకాశించిన ఎంత కాంతిగ నుండునో దానికి సమానముగా నుండును.

తత్రైష్టం జగత్సం ప్రవిభక్త మశీధా।

అపశ్య ద్దేవదేవస్య శరీరే పాండవ వైదా, 13

అనేకధా-బహుప్రకారములుగా; ప్రవిభక్తం-వర్పరచుచు దీన; కృత్సం-సమస్తమైన; జగత్-జగత్తు, దేవదేవస్య-శ్రీ కృష్ణస్వామియొక్క; శరీరే - ఆకరీరమందు; పాండవ - ఒక ప్రక్కనున్నదానిగా; తదా-అప్పుడు; పాండవః-అజానముడ; అపశ్యత్-చూచెను.

అనేక ప్రకారములుగా మువిభక్తులుగా వర్పరచియుండే ఎల్లజగత్తుల దేవదేవుడయిన శ్రీకృష్ణుని దేహమందు ఒక

టిగా చేరియున్న వాడిని అర్జునుడు చూచెను.

తతస్స విస్మయావిప్లవో హృష్టరోమూ ధనంజయుః |

ప్రణమ్య శిరసా దేవం కృతాంజలి రథామర. 14

తతః-అనంతరము; ధనంజయుః- అర్జునుడు; విస్మయావిప్లవో-అశ్చర్యములోఁ గూడినవాడయి; హృష్టరోమూ- గడ్గురు పొడిచిన పెంట్టుకలు గలవాడయి; దేవం- విశ్వరూపధరుడయిన శ్రీకృష్ణస్వామిని; శిరసా-శింస్సుచేతను; ప్రణమ్య-నమస్కరించి; కృతాంజలిః- చేయబడిన అంజలి గల వాడయి; అథామర-పలికెను.

అప్పుడు అర్జునుడు చిత్తభ్రాంతి నొంది శరీరమున గగుర్పాటుచెందినవాడయి విశ్వరూపధరుడయి శ్రీకృష్ణునికే నమస్కరించి చేతులుజేర్చి ఈ క్రింద జెప్పిన విధమున పలికెను.

అర్జున ఉవాచ,

పశ్యామి దేవాం వ్రత దేవ దేహీ

నర్వాం వ్రథా ధూత విశేషనంధూకా |

బ్రహ్మణ మిశం కమలాననన్ధం

ఋషీంశ్చనర్వా నురగాంశ్చదివ్యాకా. 15

హేదేవ- ||శ్రీష్ణస్వామి; తవ-నీయొక్క; దేహీ- దేహ

మందు; దేవా-దేవతలనున్న; రథా-అలాగున నే; సర్వా-
నమ వ్రములయిన; భూవి శేషసంఘా-ప్రాణికోట్లను; కమ
లాసవత్సం-మలమందున్న; ఈశం-ప్రభువయిన; బ్రహ్మణం-
చతుర్ముఖబ్రహ్మనున్న; సర్వా-నమ వ్రములయిన; ఋషీ-
ఋషులనున్న; దివ్యా-దివ్యములయిన; ఉరగా-వామకీ
మొదలయిన సర్పములను; పశ్యామి-చూచుచున్నాను.

ఓ దేవా! నిశచీరమునందు ఎల్లదేవతలు ప్రాణికోట్లు కమ
లము అననముగా గల ఛత్వర్ముఖ బ్రహ్మ ఎల్ల ఋషులు దేవ
సర్పములయినవానికి మొదలుగాగలవారు అగబడుచున్నారు.

అనేక బాహూ దరవ క్త్ర సేత్రం

పశ్యామిత్వాంసర్వ తోనంతరూపం

నాంతంసమధ్యం సపున వ్రవాదిం

పశ్యామివిశ్వేశ్వర విశ్వరూపమ్.

విశ్వేశ్వర-విశ్వరూపమగుదవై; పేవిశ్వరూప-విశ్వరూ
పధరుడవై నయోస్యామి; అనేక బాహూదరవ క్త్రసేత్రం-అ
నేకములైన సబాహువులున్న ఉదరములున్న ముఖములున్న
సత్రములుకలిగిన; త్యాం-నిన్ను; సర్వతః-అంతటనున్న; అ
నంతరూప-అనంతాకారములుగలవానిగాను; పశ్యామి-చూ
చుచున్నాను; పునః-తిరిగిన్ని; తవ-నీయొక్క; అదిం-మొద

శోక అంధిటికా-శాశ్వర్యమి-రము. [అ. 14.

లున్న మధ్యం-మధ్యమ-మృ; అంశం-తుదనున్న; నపశ్యా
మి-కానను.

జన్మములకు నియామకుడయిన ఈశ్వర, నీ విశ్వరూప
మునకు అనేక బాహువులు, ఉదరములు, ముఖములు కన్న
లు గలిగియున్నవి. నీ రూపము మిగుల యెల్లెడల వ్యాపించి
యున్నది. అయినను నీ ఆకారమునకు చివర, మొదలు, మధ్య
భాగము నాకగపడలేదు.

కిరీటినంగదినం చక్రేణంచ
తేజోరాశిం సర్వతోదీప్తిమంతమ్।

పశ్చాత్త్యాం దుర్నిరీక్యంసమంతా
దీప్తానలార్కద్యుతిమప్రమేయమ్.

17

కిరీటం-కిరీటముగలిగినట్టిన్ని; గదినం-గద గలిగినట్టిన్ని; చ
క్రేణం-చక్రముగలిగినట్టిన్ని; తేజోరాశిం-శాంతిపుంజముగ
నుకనే; సర్వతోదీప్తిమంతం-అంతటప్రకాశముగలిగినట్టిన్ని;
దుర్నిరీక్యం-శుద్ధముచేత చూడశక్యతవై నట్టి; దీప్తానలార్కద్యు
తిం-త్రకాశింపుచున్న అగ్నిసూర్యులకాంతివంటికాంతిగలిగిన
ట్టి; అప్రమేయం-అపరిచ్ఛేద్యతవై నట్టి; త్యాం-నిన్ను; సమం
తాత్-అంతటను; పశ్చాత్త్యాం-చూచుచున్నాను.

దీక్షుమును గదాచక్రములను చాల్చిన నీచిత్తహావము
కాంతిచే నిండినదియై అగ్నిసూర్యులకు సాటిగ అంతటను ర
గులుచున్నది. అపరిచ్ఛేద్యమయిన నీష్వరూపము గనుటకు
రాగుల అశక్త్యముగ నున్నది.

త్వమక్షరం పరమం వేదితవ్యం

త్వమన్యవిశ్వస్య పరంనిధానమ్ |

త్వమన్యాయశ్చాశ్వతి ధర్మగోస్తా

సనాతనస్త్యం యదుషోమతోమే.

18

త్వం-నీవు; పరమం-ఉత్కృష్టమయిన; అక్షరం - పరిమ
హ్యమని; వేదితవ్య - తెలియదగిన; త్వం - నీవు; అన్యవిశ్వ
స్య-ఈజగత్తుకు; పరం-ఉత్కృష్టమయిన; నిధానం - ఆశ్రయ
ము; త్వం-నీవు; అన్యాయం- శరణపొందుటకున్న. కాశ్వితధ
ర్మగోస్తా-సిరమ - ధర్మరక్షకుడవున్న; త్వం-నీవు; సనాత
న-పురాణమైన; యదుషోమతోమే-మనోమాయోక్త; మో
త-మతము.

ఓ ఈశ్వర' నీవు పరమోత్కృష్టమయిన పర బ్రహ్మమని
యు, యెల్ల జగములకు ఉత్కృష్టమయిన ఆశ్రయమనియు,
నశించనివాడనియు, ఉద్దితములయిన ధర్మరక్షకుడనియు, పు
రాణపురుషుడనియు యేరుగదగినవాడవు.

అనాదిమధ్యాంతమనంతవిర్య
 మనంతబాహుంకశిమూర్త్యనీత్రం
 పశ్యామిత్వాంధీ ప్రహారాశనక్తం
 స్వతేజసా విశ్వమిదం తవంతమ్.

19

అనాదిమధ్యాంతం - మొదలు నడుము తుడ లేనట్టిన్ని; అనంతవిర్యం - అపరిమితపరాక్రమముగలిగినట్టిన్ని; అనంతబాహుం - అపరిమితములైన బాహువులు గలిగినట్టి; కశి సూర్య నీత్రం - చంద్రసూర్యులే నీత్రములుగా గలిగినట్టిన్ని; ధీ ప్రహారాశనక్తం - ప్రకాశింపుచున్న అగ్నివంటి ముఖముగలిగిన; త్వాం - నిన్ను; స్వతేజసా - నిజ తేజముచేత; ఇదంవిశ్వం - ఈ ప్రపంచమును; తవంతం - తపింపుచున్నవానిగా; పశ్యామి - చూచుచున్నాను.

ఓ దేవా! నిపు అదిమధ్యాంతమును లేనివాడవై అపరిమిత బలముగలవాడగు అనేక బాహువులుగలిగి సూర్యచంద్రులను కన్నులుగాడంచుకొని రగులుచున్న నిప్పే ముఖమునందు గలవాడనయి యిట్లెల్లలోకములను వీకాంతిచే తపింపజేయువాడవుగా నాకగలడుచున్నావు.

ద్యావాభృథివ్యోది మంతరంహి
 వ్యాప్తంత్వయైశనదికశ్చ సర్వాః

దృష్ట్వాద్భుతం రూప ముగ్ధాంతరేంద్రం

లోకత్రయం ప్రవృత్తిభిః సహత్మకమ్.

౩౦

ఏకేన-ఒక్కడైన; త్వయా-నీచేత; ద్యావాపృథ్వియోః-భూ-
మ్యాకాశములయొక్క; ఇదనుంతరం-ఈ అకాశము; వ్యా-
ప్తః-వ్యాపించబడినదిగా; నర్వాదిశిః-సమస్తదిక్కులున్న;
వ్యాప్తా-వ్యాపించబడినది; హేమహత్మక-వోయిమహాను-
భావా; అద్భుతం-అశ్చర్యమయిన; ఉగ్రం-భయంకరమ-
యిన; తవ-నీయొక్క; ఇదంరూపం-యీ రూపమును; దృష్ట్వా-
చూచి; లోకత్రయం-మూడులోకములున్న; ప్రవృత్తిభిః-
భయపడుచున్నవి.

నీ లోకని రూపముచే భూమి, అకాశము, అంతరాళము ఆ-
న్నియు వ్యాపింపబడి యున్నది. ఎల్లదిక్కులు వ్యాపించిన
మహానుభావా! అశ్చర్యముగాను అభయంకరముగా నుండు
నీ రూపమును చూచి స్వర, మర్త్య, పాతాళ, లోకములు
మూడును వణకుచున్నవి.

అని హిత్యాంసునంఘా విశంతి

కేచిద్భీతాః ప్రాంజలయోగ్యుణంతి

స్తస్తీత్యక్త్యామహషిః సిద్ధసంఘాః

స్తవంతి త్యాంస్తతిభిః శ్రవణాభిః.

౩౧

అనా-ఈయద్ధభూమినిపొందియున్న; పురపథా-భూ
భారనివారణకొంతు, కుత్కుకలయిపుట్టియున్న, పన్నాదిదేవ
గమరాహములు; త్యా-నిన్ను; విశంతి-ప్రవేశింపుచున్నార, బాసగా నీయందు కనుపడుచున్నారనుట; కేచిత్ - వారిలోకొం
దరు; భీతా-భయపడినవారలయి; ప్రాంబలయః-బద్ధాంబ
లలులు; గృణంతి-స్తుతించుచున్నారు; మహాపీఠసిద్ధసంఘా-
మహాపీఠ సిద్ధసమాహములు; స్వప్తి-శేయము; అస్త్ర-అవు
గాక; ఇతి-ఇట్లనీ; ఉత్వా-లికి; హమ్మ లాభిః-సంపూర్ణము
లయిన; స్తుతిభిః-స్తోత్రములచేత; త్యా-నిన్ను; ప్లువంతి-స్తో
త్రముచేయుచున్నారు.

నీ దివ్యరూపము నైన విశ్వరూపమునందు దేవ సమూహ
ములు కరణు చేయుచున్నవి. అందులో కొంగలు భయము
నొంది చేతులనూడ్చి నిన్ను స్తుతించుచున్నారు. గొప్ప ఋ
షులు, సిద్ధులు నీకు యిచ్చి వాక్యములు చెప్పుచు నిన్ను
పంపిధములు పూర్ణముగ స్తోత్రము చేయుచున్నారు.

రుద్రా దిశ్యావనో యేచసాధ్యా
విశ్వేశ్వినోమరు రశోష్మపాశ్చ
గంధర్వయతో సురసిద్ధసంఘా
వీక్షంతేత్వాంవిసి తాశ్చేవనర్కే.

రుద్రాదిత్యాః- వీశాదశరుద్రులును చాందశాదిత్యులును;
వశసః-అష్టవసువులును; దేవ-దేవతలు; సాధ్యాః- సాధ్యులొక
తేజ-జాతున్ను; విశ్వే-విశ్వే దేవతలును; అశ్వినౌ-అశ్వినీ దే
వతలున్ను; పితృశ్చ-మృత్యువున్ను, ఋష్యపాశ్చ; పితృ దే
వతలున్ను; గంధర్వయతౌ-సుర సద్దశలఘాః - గంధర్వయతౌ
రాక్షససిద్ధనమూహములున్ను; నర్వే- వీరందరును; ఏస్మి కా
స్సంతః-అశ్చర్యమును సొందినవారిలయి, త్వమేవ- నిన్నే;
ఏక్షంతే-చూచుచున్నారు.

వీశాదశరుద్రులు, చాందశాదిత్యులు, అష్టవసువులు, సా
ధ్యులు, విశ్వే దేవతలు, అశ్వినీ దేవతలు, సప్తహయపులు,
పితృ దేవతలు, గంధర్వ యతౌ రాక్షస సిద్ధ నమూహములు
అశ్చర్యముతో నిన్నే చూచుచున్నారు.

గూపంమహత్తే బహువక్త్రస్తేతం

మహాబాహుబహు బాహురూపాగం |

బహు ఏతం బహుదంష్ట్రాక రాశం

దృష్ట్యాలోకాః ప్రవృథితా నిశానామ్.

28

హే మహాబాహూ! ఓ శ్రీకృష్ణస్వామీ; బహువక్త్రస్తే
త్ర్యం-అనేకములయిన ముఖములున్ను నేత్రములను కలిగినట్లే
న్ని; బహుబాహురూపాదం - అనేకములయిన బాహువులు

న్న తోడలున్న పాదములున్న కలిగినట్టిన్న; బహుదరం-
అనేకములయిన కడుపులుగలిగినట్టిన్న; బహుదంష్ట్రాకరాశం-
అనేకములయిన కోరలచేతభయంకరమయినట్టిన్న; మహత్-
అధికమయినట్టి; తే-నీయొక్క; దూపం - ఆకారమును; దృ-
ష్ట్యా-చూచి; లోకా-ప్రాణులు; ప్రవ్యధితాః- భయపడుచు
న్నారు; తదా- అలాగుననే; అహం-నేనున్న; ప్రవ్యధితా-భ-
యపడుచున్నాను.

పెక్కు ముఖములు కండ్లు, చేతులు, తోడలు, పాదము-
లు, కడుపులు ఘోరమయిన కోరలుగల నీగొప్ప ఆకారము-
ను కని యెల్ల ప్రాణులును నేనును మిగుల వెఱచు చెందియు-
న్నారు.

సభస్మృతం దీప్త మనేకవర్ణం

న్యాయాననందీప్త వికాలనేత్రమ్ |

దృష్ట్యాహి త్వాం ప్రవ్యధితాంతరాత్మా

ధృశింనవిందా మిశమంచవిష్టా.

24

హే విష్టా - ఓక్కన్లున్నామీ; సభస్మృతం-ఆకాశమును
తాకుచున్నట్టిన్న; దీప్తం-మండుచున్నట్టిన్న; అనేకవర్ణం-నా-
నావర్ణములు గలిగినట్టిన్న; న్యాయాననం- తెరనబడినముఖ-
ములు గలిగినట్టిన్న; దీప్తవికాలనేత్రం-ప్రకాశింపుచున్న గొప్ప

కన్నులు గలిగినట్టి; క్వాం-నిన్ను; దృష్ట్యా-చూచి; ప్రవృత్తి
కాంతరాత్మా-భయపడినమనస్సుగలిగిననేను; భృతిం-దైర్య
మును; నవించామి- పొందకయున్నాను; శమంచ-మనస్సుపై
ని; నవించామి- పొందకయున్నాను.

అకాశమును తాకునట్టియు ప్రజ్వలించునట్టియు పెక్కురం
గులు కలిగినట్టియు తెరవఁబడియుండు నోర్లు కలిగినట్టియు
ప్రకాశించెడు విశాలమయిన కన్నులు గలిగినట్టియు నీ రూప
మును జూచి నామనస్సు భయమునొంది యున్నది గాన నాకు
దైర్యము సంతృప్తి లేకయున్నది.

దంష్ట్రాకరాశానిచ తేముఖానిదృష్ట్యవకాలానలనన్నిభాని|

దిశోనజానేపలభేవశర్మ ప్రసీద దేవేత జగన్నివాస. 25

దంష్ట్రాకరాశాని - శోగలచేతభయంకరములయినట్టి; కా
లానలనన్నిభాని - ప్రళయోగ్ని సమాసములయినట్టి; తే - నీ
యొక్క; ముఖాని-ముఖములను; దృష్ట్యా-చూచి; దిశః-దిక్కు
లను; నజానే-తెలియకయున్నాను; శర్మచ- సుఖమునున్ను;
పలభేత్-పొందకయున్నాను; జగన్నివాస - జగదాధారుడవ
యిన; దేవేతేత - దేవదేవుడవయిన ఓ స్వామీ; త్వం-నీ
వు; ప్రసీద - ప్రసన్నుడవగుము.

శోరములచే భయంకరములయి ప్రళయోగ్ని సమాసము

అయిన నీ ముఖమునను చూచుటవలన నాకు చిక్కులు కలిగి
యొకయున్నది, నాకు ముఖములేకయున్నది ఇగత్తైన శాఖాదు
డయిన ఓచేప నాయుండుడయచేసి నాకు ప్రసన్నుడవగుము.

అమీచత్వాం ధృతరాష్ట్రస్యపుత్రా

స్మర్యేనహైవాప సపాలసంప్రైః |

భీష్మద్రోణ సూతపుత్రస్తథాసా

శవఃస్మదీయైరపియోధముఖైః.

26

వత్సాఃశేత్యరమాణావిశంట

దంప్త్రాకరాళానిభ గూనకాని

శేచిద్విలగ్నా దశినాంతశేష

సంకృత్యంతేచూర్ణైఃపైశ్చత్రమాంతైః.

27

అవసపాల సంప్రైస్సమైవ - భూపాల సముహములతో

గూడనే; వత్సే-సమస్తైలయిన; అమీ-ఈ; ధృతరాష్ట్రస్యపు

త్రాః-ధాతకరాష్ట్రీయను; భీష్మః-భీష్మచార్యుడును; ద్రో

ణశ్చ-ద్రోణచార్యుడును; తథా-అప్రకారముగా; అసా-ఈ;

సూతపుత్రః - కణుకాడున్ను; అస్మదీయైః-నానంబంధులయి

న, దృష్టద్యముడు మొదలుగా గలిగిన; యోధముఖైఃస్మ

హ-యోధాగ్రేవయితోగూడ; శ్వాం-నిన్ను; ప్రవేశించు

న్నారని యుత్తరశ్లోకముతోడ సన్దయము. ఏతే-ఈచార్య

భావాదులు; త్వరమాణాన్వంతః - త్వరితో గూడినవారయి;
 దంష్ట్రాకరాళాని - శోచనీయవికృతములయినట్టి; భయానకా-
 నాభయంకరమయినట్టి; - నీయోక్క; వత్సాగ్రా- ముఖము
 భయ; వికంతి - ప్రవేశింపుచున్నారు; కేచిత్-వారిలో కొంద
 రు; దశన్దాంతరేషు - దంతములనందులయందు; నిలగ్నాస్థం
 తః-చిక్కినవారియి; చూర్ణితైః - పొడిగాజేయబడిన; ఉత్త-
 మాంశైః - శిరస్సులతోగూడ; సందృశ్యంతే - కనుపడుచు
 న్నారు.

ఈ ధృతరాష్ట్రకుమారులయిన దుర్యోధనాదులు భూపాలు-
 కరాజనమూహులు భీష్మద్రోణులు కర్ణుడు నాసనానాయకు
 లు గురుగూడి అతిచేగముగలవారై శోరణుగలిగి భయంకర
 ములయిన నీ ముఖములందు ప్రవేశించుచున్నారు. వారిలో
 గొందఱు నీ పండ్లనందులయంగుజిక్కి శిశువులుపొడిగాజేయ
 బడినవారయి కనుపడుచున్నారు.

యథా నదీనాం బహవోం బువేగా

స్థముద్రమేవాభి ముఖాద్రవంతి।

తథాతపామీ నతలోకవీరా

వికంతి క్రూర్యా భివిభ్యులంతి.

284

యథా-ప్రవహారముగా; బహవః - అనేకములయిన; నదీ-

నాం-నదులయొక్క; అంటువేగాః - ఉదకవేగములు; అభిముఖాస్సంతః - సముద్రమునకు అభిముఖములై వత్తయి; సముద్రమేవ-సముద్రమునే; ద్రవంతి-ప్రవేశించుచున్నవో; తథా-అప్రకారముగా; అమీనం లోకపీఠాః - ఈశూరులు; అభిఽఽఽలంకి-అంతట ప్రకాశించుచున్న; లన-నియొక్క; వత్సాః-ముఖములను; విశంతి-ప్రవేశించుచున్నారు.

అనేకములయిన పూర్వా ప్రవాహనదులు మిక్కిలి వేగముతో సముద్రమందు ఏలాగు ప్రవేశించుచున్నవో అవి సముగ ఈశూరులందరు ప్రజ్వలించుచున్న ■ ముఖమందు ప్రవేశించుచున్నారు.

యథాప్రదీప్తం జ్వలనంపఠంగా

విశంతినాశాయ సమృద్ధవేగాః।

తథైవనాశాయ ఏశంతిలోకా

ప్రసాపితక్రాశీ సమృద్ధవేగాః.

29

పఠంగాః-మిదుతలు; నాశాయ-నశించుటకొరకు; సమృద్ధవేగాః-అధికమయిన వేగముగలిగినవయి; ప్రదీప్తం-మండుచున్న; జ్వలనం-అగ్ని; యథా-ఏప్రకారముగా; విశంతి-ప్రవేశించుచున్నవో; తథైవ-అప్రకారముగానే; లోకాః - ప్రాణులు; నాశాయ-నశించుటకొరకు; సమృద్ధవేగాస్సంతః-అధికమై

న వేగముగలవారలై; తప-సీయొక్క; వక్త్రాగి-ముఖములను; నిశంకి-ప్రవేశించుచున్నారు.

మిథలేలు రగులుచుండు నిప్పునందు అతి వేగముతో ప్రవేశించి ఏలాగు నశించుచున్నవో ఆ ప్రకారమే అనేక ప్రాణులు అతి వేగముతో నీ ముఖములయందు ప్రవేశించి నశింపుచున్నారు.

శేలిహ్యసేగ్ర సమాన స్సమంతా

లోకా నమగ్రా వదనైః జ్వాలద్భిః |

తేజోభిరాపూర్వ జగత్సమగ్రం

భానస్తవోగ్రాః ప్రతపంతి చిహ్నః.

80

జ్వాలద్భిః - మందుచున్న; వదనైః - ముఖములచేత; నమగ్రా - నమస్తములైన; లోకాః - జనములను; గ్రసమానః - మ్రింగుచున్నవాడవై; సమంతాత్ - అంతటనున్న; శేలిహ్యసే - అస్వాదించుచున్నావు; హేచిహ్నః - ఓశ్రీకృష్ణస్వామీ; తప-సీయొక్క; ఉగ్రాః - భయంకరిములైన; భానః - కాంతులు; తేజోభిః - తేజస్సులచేత; నమగ్రం - నమస్తమైన; జగత్ - జగత్తును; అపూర్వ-నిండి; ప్రతపంతి-తపింపజేయుచున్నది.

జ్వలించుచున్న నీ ముఖములచే ఎల్లప్రాణులను మ్రింగుచున్నవాడవై అన్ని దిక్కు-భయండు నీ నాలుకతో ప్రాణుల

నీళ్ళుకొనుచున్నావు. నీ భయంకరమగున కాంతులు ఎల్ల తగ్గులునిండి వాటిని తరింప చేయుచున్నవి.

అఖ్యోహి మేలో భవానుగ్రహాపా

నమానుతేదేవ వరప్రసీద।

విజ్ఞాతుమిచ్ఛామి భవంతిమార్ద్రం

నప్రజానానా తవప్రవృత్తిమ్.

81

హి దేవదగి-ఓ దే-శ్రేష్ఠుడా; హి-నీకొరకు; ననా-ననుస్కరిము; అస్తి-అవుగాక; మే-నాకొరకు; ప్రసీద-ప్రసన్నుడవగుము; హి-ఏకాగ్రమువలన; తే-నీయొక్క; ప్రవృత్తి-వ్యాపారమును; నప్రజానానా-తెలియనో; ఉగ్రహాపా - భయంకరాకారముగలిగిన; భవా-నీవు; క-యెవడవు; అహం-నేను; ఆద్యం-అద్యుడవైన; భవంతి-నిన్ను; విజ్ఞాతుం-తెలియుటకొరకు; ఇచ్ఛామి- కోరుచున్నాను; మే-నాకొరకు; అఖ్యోహి-చెప్పుము..

ఓ దేవదేవ, నీకు నమస్కారములు చేసెదను. నాకు గాను దయచేసి ప్రసన్నుడవగుము. నీ కిప్పుడు గలిగియందు ప్రవృత్తికి హేతువు నాకు తెలియలేదు. ఘోరహావముగల నీవు ఎవడవు అద్యుడవయిన నిన్ను తెలిసికొన వలెనని కోరి యున్నాను. దయచేసి నాకుచెప్పుము..

శ్రీ భగవాన్ ఉవాచ.

కాలోస్మి లోకక్షయకృత్సృష్ట్యర్థో
లోకా నమాహర్తు మహాప్రవృత్తః॥

ఋతేపిత్యాన భవిష్యంతినర్వే
యేవస్థితాఃప్రత్య నీకేషుయోథాః॥

౨౩

శ్రీభగవద్వాక్యము. లోకక్షయకృత్ - లోకనాశకరమైన; ప్రవృత్తః - ప్రబలమైన, కాలః - కాలము. అస్మి - అగుచున్నాను; లోకా - లోకములను, నని హతుకాం - సంహరించుటకొఱకు; ఇహ - ఈకాలమందు; ప్రవృత్తః - ఉద్వోగించినవాడను; అస్మి - అగుచున్నాను; ప్రాణినీకేషు - ప్రతిసేనయందున్న; యోథాః - ప్రతివీరులై యుద్ధముచేయువారు; యే - ఎవరు; అవస్థితాః - ఉన్నారో; తేనర్వే - వారలందరును, త్యాఋతేపి - నీదిగానున్న; సభవిష్యంతి - బ్రతుక జాలను.

నేను ఈ ప్రపంచము నెల్ల సమిప జేయు బలమైన కాలస్వరూపిని. నేను ఇప్పుడు ఈ లోకములను సంహరించుటకై సిద్ధమయియున్నాను. ఈ రెండు సేనలయందు యుద్ధముజేయుటకు వచ్చిన వారలలో నీవు దక్క మరి ఎవరును బ్రతుకఁగల వారు లేరు.

తస్మాత్త్వము ర్విష్ట యశోలభస్వ
 జత్వాశత్రూణాం త్వ రాజ్యంనమ్నధం
 మయైవేతేనిహతాః పూర్వమేవ
 నిమిత్తమాత్రం భవసవ్యసాచిః.

33

తస్మాత్ - అకారణమువలన; త్వం-నీవు; తత్త్వ-యధము
 నకులెమ్ము; శత్రూ-దుర్యోధనాధులను; జత్వా-గెలిచి; య
 శ-కీర్తిని; లభస్వ-పొందుము; నమ్నధం - నమ్మంటకమైన;
 రాజ్యం-రాజ్యమును; భు త్వ-అనుభవించుము; యేతే-ఈ
 నీ పరివారలు; పూర్వమేవ-మునుచే; మయైవ-నాచేతనే; ని
 హతాః-చలవబడిరి; పేనవ్యసాచి-ఓయిఅజానా; త్వం-
 నీవు; నిమిత్తమాత్రం-కారణమాత్రము; భవ-అగుము.

గనుక నీవు యుద్ధము శేయుటకు బయలుదేరుము. నీ శ
 త్రువులనందరిని జయించి కీర్తిపొంది ఏకచ్ఛత్రాది పత్యము
 ను అనుభవింపుము. నీ పరివారందఱు నాచే మున్నే సంహరిం
 పబడిరి. నీవు కారణమాత్రుడుగా నుండుము.

జ్యోతిశం చ భీష్మం చ జయద్రథం చ
 కర్ణం తథాన్య పపియోథవీరాన్
 మయావాతాం స్వంజహీమావ్యధిషా
 యుధ్యస్వ శతా నిరణేనపత్నాః.

34

ద్రోణంచ-ద్రోణాచార్యునిన్ని; భీష్మంచ-భీష్మునిన్ని; ఇతి
 ప్రథంచ-పైంధవునిన్ని; కణకంచ-కణకానిన్ని; రథా-అరీ
 నిగానః-అన్యాయ-జ్ఞులకులైన; యోధవీరా-యోధముచేయు
 సట్టి పరాక్రమశీలులను; మయా-నాచేరిను, హతా-పూ
 ర్వమే-చంపబడిన వీరులను; త్వం-నీవు; హి-గెలుపుము;
 మావ్యధిస్తా-భయపడకుము, యుద్ధస్య-యుద్ధముచేయు
 ము; రణే-యుద్ధమందు; సపత్నా-కత్తువులను, జేతాసి-
 యెవరిగలవు.

ఇహభీకే నాచే దంపజడిన ద్రోణ, భీష్మ, పైంధవ, కర్ణ
 ములగు సరాక్రమశాలు రణేకులను జయింపుము. నీవు చింత
 పడనక్కఱలేదు. యుద్ధములో శత్రువులను నీవు జయింపగలవు.

సంజయ ఉవాచ.

ఏతచ్ఛ్రుత్వా వచనం కేశవస్య

కృతాంజలిః క్షీప మానుకీరీట

సమస్కృత్వా ధూయ సహ కృష్ణం

సగర్జదంభీత భీష్మప్రణమ్య.

85

నేపమానః-వగుచున్న కీరీటీ-అజానుడు, ఏతత్-ఈ;
 కేశవస్య-శ్రీ కృష్ణునియొక్క, వచనం-వాక్యమును; శ్రు
 త్వా-చిని; సమస్కృత్వా-సమస్కరించి, కృతాంజలిః-ము

కళితవాస్తుడై; భీతభీతస్సక్-మాటిమాటికి భయపడుతు ను
న్నవాడై; క్షుణ్ణ-శ్రీకృష్ణునిగూర్చి; భూయపవ- తిరిగిన్ని; ప్ర
య-వముడై, వగద్దదం- తొట్టుపట్టుతో కూడునట్లు;
అహ- పలికను.

ఓ ధీనిఁ ద్రావై శెప్పిన శ్రీ భగవంతునిపలుకులు గద
గలవణుకుడున్న అర్జునునిని నమస్కారముచేసి అంజలీబద్ధుడై
మాటిమాటి- భయపడుచు, వంగనములు జేయుచు భగవం
తునిజూచి ఒకడు ట చెప్పెను.

అర్జున ఉవాచ

స్థానో హృషీకేశ తవప్రీక్షింభ్య
జగత్, శ్రీహృష్యత్య నుగజ్ఞశీవ
రక్షాంసిభీతాని దిశోగ్రవలః

సర్వేనమస్యంతిచసిద్ధసంఘాః.

తర

హృషీకేశ ఓ కృష్ణస్వామీ, లవ- నీయెక్క, ప్రక్షీ
ర్య- కీక-ననుచేతఁ జగత్ - జగత్తు, ప్రహృష్యతీరియత్
వంతోపింపుచున్న దను నది యేది గలదో, తత్ - ఇదిన్ని; అ
నుగజ్ఞతీరియత్ - అనురాగమును పొందుచున్న దను నది
యేదిగలదో; తత్ - అదిన్ని; రక్షాంసి- రాక్షసులు; భీతాని-
భయపడినవారలయి; దిశః-దిక్కు లనుగూర్చి; ద్రివంతీరియత్ -

కురుగిడుచున్నారనునది యేది గలదో; తత్ - అదిన్ని; సత్త్వ-
సమస్తములయిన; సిద్ధసంఘా-సిద్ధసమూహములు; సమస్త్యం
తీరియత్ - సమస్త్యంపు చున్నారనునది యేది గలదో; తత్ -
అదిన్ని; స్థానే-యత్తము.

ఓహృషీకేశ, నీవు ఇంతటి మహాపురుషుడవు గనుకనే ■
న్ను యెల్లలోకములు దురించి సంతోషించుచున్నవి, నీయం
దధిక శ్రద్ధాభక్తులు జేయుచున్నవి. రాక్షసులందరునిన్ను జూచి
నిగులభయమొంది అనేకదిక్కులకు వెళ్ళుచున్నారు. ఎల్లసిద్ధ
పురుషులు నీకు వందనములు జేయుచున్నారు.

కస్మాచ్ఛతేనన తేరక్ మహాత్మ్యో

గరియసేబ్రహ్మణోపాధికశ్రే

అనంతదేవేశజగన్నివాస

త్వమక్షరంసదన త్త్వరంయత్.

87

హే మహాత్మ్యో-ఓ మహానుభావుడా, గరియసే-శ్రేష్ఠుడ
యనట్టిన్ని; బ్రహ్మణోపి-బ్రహ్మదేవునికిని; ఆధికశ్రేణ - అది
కారణమయినట్టి; తే-నీకొంకు, కస్మాత్-ఎందువలన; సనశ్చ
రక్-సమస్త్యంవలనయందురు, అనంత-అపరిచ్ఛిన్నుడవును,
దేవేశ-దేవుడవున్ను; జగన్నివాస - జగత్తుకు ఆధారభూతుఁ
డైన ఓ స్వామీ; అక్షరం-నాశములేనట్టిదిన్ని; సత్ - ఉన్న

దశదిన్ని; అనన్-లేదనునదిన్ని; తర్పరం-అరెంటివళము
నదిన్ని; యన్-సీహ్ అది; త్వమేవ-నీవే.

ఓ భగవంతుడా! నీవు మిక్కిలి శ్రేష్ఠుడవై బ్రహ్మకు అది
కారణభూతుడవై నందున నిన్ను ఎల్లప్రపంచములు పూజిం
చుట సాధారణ ధర్మమేను. నీవు అనంతుడవు ప్రపంచముల
కు ఆధార భూతుడవు, నాశములేనివాడవు జగములనే జీవక
రీరములకన్న శ్రేష్ఠమైన పరబ్రహ్మస్వరూపివి.

త్వమాదిశేష. పురుషః పురాణ

వ్యయస్య విశ్వస్య పరంనిధానమ్

వేత్తాసివేద్యంచ పరంచథామ

త్వ గూఢతంత్ర్య మంతరూప.

88

హే అనంతరూప-ఓ కృష్ణస్వామీ; త్వం-నీవు; అదిశే
షః-మొదటి దేవుడవున్ను. పురాణః-పురాణముడైన; పురు
షః-పురుషుడవున్ను; త్వం-నీవు; విశ్వస్య-జగత్తుకు; పరం-
ఉత్కిష్టమయిన; నిధానం-ఆధారభూతుడవున్ను; వేత్తా-తె
లిసినవాడవును; అసి-నిత్యి; వేద్యం-తెలియదగిన; పరం-ఉ
త్కిష్టమయిన; థామ-స్థానమున్ను; త్వమేవ-నీవే; ద్వియా-
నీచేతను; విశ్వం-ప్రపంచము; తతం-వ్యాపించబడెను.

ఓ పురాణపురుష! నీవు పమత్త దేవతలకు అదిదేవతవు

పురాణ పురుషుడవు. ఈ ఎల్లక్షపంచములకు పరమార్థాధార భూతుడవు విశ్వవేత్తవు మహానుభావులైన పురుషులకల్లపాం దదగిన మోక్షస్థానము నీవే ఈ ఎల్లజగత్తులు నీవల్ల వ్యాపిం పబడియున్నది.

వాయుర్యమోగ్నిర్యరుణశ్శతాంకః

ప్రజాపతిర్వైష్ణం ప్రపితామహశ్చ

సమోనమస్తేస్తు సహస్రస్మిత్యైః

పునశ్చభూయోపినమోనమస్తే.

39

వాయుః-వాయువున్న; యమః-యముడును; అగ్నిః- అగ్నిదేవుడున్న; వరుణః-వరుణుడున్న; శతాంకః - చంద్రుడున్న, ప్రజాపతిః-బ్రహ్మదేవుడున్న; ప్రపితామహశ్చ-బ్రహ్మకు తండ్రిన్ని- త్వమేవ- నీవే (అందువలన); తే-నీకొఱకు; సహస్రకృత్యైః-వేయొకవతులు, సమః - సమస్కారము; పునః-తిరిగిన్ని; సమః-సమస్కారము; భూయోపి - తిరిగిన్ని; సమః-సమస్కారము.

ఓ కృష్ణ వాయువు, నిప్పు, వరుణుడు, చంద్రుడు. బ్రహ్మదేవుడు బ్రహ్మతండ్రియైన మహావిష్ణువు నీవే, నీకు వేయొకూర్లు పంపనములు పెక్కుమార్లు సమస్కారములు మరలమనమస్కారములు.

నమఃపురస్తాదథపృష్ఠతః
 నమోస్తుతే సర్వత ఏవసర్వ
 అనంతవీర్యామితవిక్రమశ్చ
 సర్వంనమాప్నోషి తతోసి సర్వః.

40.

హే సర్వ-ఓ శ్రీకృష్ణస్వామి; పురస్తాత్ - ముందరమున్ను;
 అథ-అనంతరమందు; పృష్ఠతః-వెనుకమున్ను, సర్వతఏవ-స
 ర్వదిక్కులయందు; తే - నిశ్శోకకు, నమః; నమస్కారము; అ
 స్తు- అవుగాక, అనంతరవీర్యామిత విక్రమః - అమితమయి
 నపానిధ్యకమున్న పరాక్రమమున్న కలిగిన, త్వర-నీవు; స
 ర్వం-సమస్తమున్న, నమాప్నోషి- అన్నగావ్యాపించియున్నా
 వు; తతః-అందులన, సర్వః - సర్వస్వయాపుడవు; అసి - అ
 యితి.

ఓ కృష్ణ నీకుమునుపు వెనుక ఎల్లదిక్కుల నమస్కారము
 లు అమితమైన శక్తిపరాక్రమములు గలిగిన నీవు ఎల్లజగము
 లయందు నిండుగా వ్యాపించియున్నందున సర్వస్వయాపుడవు
 నీవేను.

సఖేతిసుత్యా ప్రసభంతుడు క్తం
 హేకృష్ణహే. నూదవహేసఖేతి

అజానతామహిమానంత వేదం

మయాప్రమాదాత్ప్రణయేనవాపి.

41

తత్త్వ-నీయోక్త్య; ఇదం-యీవిశ్వదాపమునున్న; మహిమా-
నం-మహిమనున్న; అజానతా - తెలియనట్టి; మయా-నాచే-
తను; ప్రమాదాత్ - అజ్ఞానమువలన; ప్రణయేనవాపి-బలచ-
యముచేతనయినా; నభేతి-స్నేహితుడని; మత్వా - తలచి;
హే కృష్ణ-ఓ కృష్ణుడా; హే యాదవ-ఓయాదవుడా; హేన-
భే-ఓ నభాడా; ఇతి-అని; ప్రసభం- బలాత్కారముగా; య-
త్-ఏవాక్యము; ఉక్తం-పలుకబడనో, (దానినిఓమించుము.)

ఓ కృష్ణ, నీ ప్రభావములను నేను ఇదివరలో ఎటుగఱ-
పోయినందున నా అజ్ఞానము వల్ల నిన్ను ఇదివరకు మిత్రుడవని
యెంచి ఓ కృష్ణ, ఓ యాదవ, ఓ మిత్రుడ అని సాధారణము
గా పిలిచిన పలుకులను నా యందు కటాక్షించి మన్నించ-
వలయును.

యచ్ఛాపహాసార్థమనత్క్రితోసి

విహత క మ్యాసనభోజనేషు

ఏకోఽథవాప్యచ్యుత తత్ప్రమక్షు

శత్రూమయేత్య మహమప్రసూయన్.

42

హే అచ్యుత-ఓ కృష్ణస్వామి; ఆపహాసాభాసం - పరిహాసాభాసముకొఱకు; విహారశయ్యాసనభోజనేషు - విహారశయ్యాసననానభోజనకాలమందు; అసత్కృత్య - తిరస్కరింపబడినవాడవు; అసీరియచ్చ - అయిననునది యేదికలదో; అథవా - అటుగాకపోయినట్టాయెనా; ఏకస్సక్ - పరోక్షమైనవాడవై; తత్సమక్షం-తత్సత్కృత్యమందున్న తిరస్కరింపబడిన వాడవనునది ఏదికలదో; తత్ - ఆ అపరాధమునుగూర్చి; అప్రమేయం - ప్రమాణగోచరుడవు కానట్టి; త్వాం-నిన్ను; అహం-నేను; త్వామయే-క్షమింప జేయుచున్నాను.

ఓ మహానుభావా, నీవు, అప్రమేయుడవని ఎరగక, ఏ కాంతంబునను, ఇతిరు, యెదుటను, ఏక తాళిగా, విహారశయ్యాసన, భోజన నమయములందు తిరిష్కారిముగా మాటలాడిన అపరాధంబులు నయచేసి క్షమించుము.

ఘోసాసీలోకస్య చరాచరస్య

త్యమస్యపూజ్యశ్చ గురుర్గరీ

త్వత్సమోత్త్యభిధిధికః కుతోన్యో

లోకత్రయేష్య ప్రతిమప్రభావ.

48

హే అప్రతిమప్రభావ-అనమానమైనభిభావముగలయోస్వామి; త్వం-నీవు; చరాచరస్య - జంగమస్థావరాత్మకమైన;

అవ్యయోకస్య-ఈ ప్రాణి నక్షమాహమునకు; పితా - తండ్రిగ్ను;
 పూజ్యః - పూజాహుకడవున్న; గరీయా - శ్రేష్ఠుడైన;
 గురుశ్చ-గురువున్న; అసి- అయితవి, అందువలన; లోకత్ర
 యేపి-మూడులోకములయందున్న; త్వద్ధి-నీకు; పమః -
 మానుడు; నాస్తి-లేదు. అవ్యయ-ఇతరుడైన; అభ్యధికి - అధి
 కుడు; కుతః-ఎక్కడివాడు; అనగా లేదనుట.

నీవు ఈమలేని ప్రభావములు గలవాడవు, చరాచరాల్ని
 కనుగు ఈశమంత ప్రాణులకు తండ్రివి, పూజాహుకడవు, ప
 రమగురువువు. వ్యగ్ర, మర్త్య, పాతాళ లోకములయందు,
 నీకు సమానుడు లేడు, అధికుడు ఎచ్చటనుండి వచ్చును.

తస్మాత్ ప్రాణమ్య ప్రాణిధాయకాయం

ప్రసాదయేత్వా మహాభిశమిష్యమ్

పితేవపుత్రస్య సభేతసఖ్యః

ప్రియాప్రియార్హస్యసి దేవసోధుమ్.

46

తస్మాత్-అకారణమువలన. కాయః-శరీరమును; ప్రాణిధా
 య-పద నేసి, ప్రాణమ్య-నమస్కరించి; ఈశం-నిగు-మకుడవై
 న; ఈడ్యం-స్తోత్రాహుకడవై న, త్వాం-నిన్ను; ప్రసాదయే-
 వ్రోడునిగాచేమోనుచున్నాను; హే దేవ - ఓ శ్రీకృష్ణస్వా
 మీ; పుత్రస్య- కొమారునియొక్క, అపరాధమును; పితేన-

తంప్రివలెనున్ను; పఖ్యుఁ-చెలికానియొక్క- అపరాధమును; ప
భవ-చెలికానివలెనున్ను; ప్రియా-యాః - ప్రియారాలియొక్క-
అపరాధమును; ప్రియభవ-ప్రియభవలెనున్ను; మే- నాయొక్క-
అపరాధమును; త్వం-నీవు; సోధుం-పహించుటకొరకు; అహా-
నితగుడువు.

ఓ కృష్ణ స్త్రాతాహుకాడవయిన నీకు సాష్టాంగముగానమ
నకరించి నాకు ప్రసన్నుడుగావలయునని వేడుకొనుచున్నాను
నేను చేసిన ననుష్ఠ అపరాధములను పుత్రునినితవ్వలను తం
ద్రీవలెను పఖుని వలెను నాయకితవ్వలను నాయకునివలెను నీ
వు మన్నించి తమించవలయును.

అనృప్తపూర్వం హృషిలోస్మిదృష్ట్యా

భయేనచ ప్రవ్యధితంమనోమే

త దేవమేకర్షయ దేవరూపం

ప్రసీద దేవేక జగన్నివాస.

మే దేవ-ఓ కృష్ణస్వామి; అనృప్తపూర్వం - ఒకప్పుడుం
బాడబడని విశ్వరూపమును; కృష్ణ్యా-చూచి; హృషిలో-హం
లోపించినవాడను; అస్మి-అయితని; మే-నాయొక్క; మనః-
మనస్సు; భయేన-భయముచేతను; ప్రవ్యధితం-మిక్కిలిచలిం
చబడినది; తద్రూపమేవ-అత్రూర్వరూపమునె; మే-నాకొఱకు;

దర్శయ-చూపుము; హే దేవేశ - ఓ దేవదేవుడ; అగ్ని
వాన-జగదాదారభూతుడవైన యోస్వామీ, మే-నాకు; ప్రసీ
ద-ప్రసన్నుడవగుము.

ఓ జగన్నాయక, ఇదివరలో ఎన్నిడును చూడనటువంటి
నీవిశ్వరూపమును దర్శించి నేను విశేషఆనందముతో క్షూడ్
నవాడనయితిని. అయినప్పటికిని, నా మనస్సు బహుభయము
మొందియున్నది. నీ పూర్వ ఆకారమును నాకుచూపుము. ఓ
దేవదేవ, ఓ జగదాదారభూతుడవయిన స్వామీ నాకు, నీవు
ప్రసన్నుడవు కమ్ము.

కిరీటినంగదినం చక్రహస్త

మిచ్ఛామిత్వాంప్రప్తం మహంతిధైవ

తేనైవరూపేణ చక్షుర్భుజేన

సహస్రబాహూ భవవిశ్వమూర్తే.

46

సహస్రబాహూ - వేయిభుజములుగలిగిన; హే విశ్వమూ
ర్తే-విశ్వరూపధరుడైన ఓ స్వామీ, త్యాగ-నిన్ను, కిరీటినం-కిరీ
టముగలవానిగానున్న; తిధైవ-అలాగుననే; గదినం - గదగ
లవానిగానున్న; చక్రహస్తం - హస్తమందు చక్రముగలవా
నిగానున్న; ద్విప్తం-చూచుటకొఱకు; అహం - నేను; ఇచ్ఛా
మి-కోరుచున్నాను కావున; చక్షుర్భుజేన-నాలుగుభుజములు

గలిగిన, తేనయాపీఠ - అపూర్వరూపముతో కూడినవాడవు;
భవ- కమ్ము.

అనేక భుజములుగలిగి విశ్వరూపధరుడవయిన న్వామీ కిరీ
టము, గగన, చక్రము ధరించిన నీ సహాయరూపమును దర్శన
ముచేయుటకు చాలా కోరియున్నాను గనుక, నివృతయయుం
చి నీ సహాయముని చతుర్భుజ రూపమును చూపుము.

శ్రీ భగవాన్ ఉవాచ.

మయాప్రసన్నేన తివాన్జనేన

రూపంవరంగిర్మితనూర్మయోగాత్

తేజోమయంవిశ్వ మనంతమాద్యం

యస్మేర్విదన్యేన సదృష్టపూర్వమ్.

47

హే అజ్ఞాన - ఓయియజ్ఞానుడా, మే-నామెక్క, య
దూహం ఏరూపము, తేజోమయం - తేజస్వ్యరూపమైన
దో; అనంతం-అంతములేనట్టిదిన్ని, ఆద్యం-ఆదియైనదిన్ని; ర్విద
న్యేన . నికంజ్ఞానమనిచేరి: సదృష్టపూర్వం - పూర్వమందు
చూడబడినట్టిదిన్ని, పరం-ఉత్కృష్టమైనదిన్ని; ఇదం విశ్వయా
పం-యీవిశ్వరూపమును; ప్రిసన్నేన-ప్రసన్నుడవైన; తివాన్జా
నాతేరను; తర్మయోగాత్ - తర్మయోగ సామర్థ్యమువల

న; తత-నీకు; దర్శితం-చూపించబడెను.

ఓయి అర్జున! నీయందుగయజేసి నా యోగసామర్థ్యము వల్ల తుగ మొదలు లేనిదియు అనాదియు తేజోమయమైనట్టిదియు నీకంటె నితరులచేత నింతకుమునుపు చూడబడనిదియు పరమోత్కృష్టమయినదియు నైన, నా విశ్వరూపమును నీకు చూపితిని.

నేదయజ్ఞాధ్యయనైర్గదానై

ర్నచక్రియాభిర్నతపోభిర్నైః

ఏవంచూపశ్యత్య అహంస్వరూపే

ద్రష్టంత్వదస్యేన కురుస్యహి.

48

హే కురప్రవీర - ఓ యజ్ఞానా; ఏవంచూప:- యివిశ్వ రూపముగల; అహం నేను; నృలోకే-మనుష్యలోకమందు; త్వదస్యేన-నీకంటె నితరులచేతను; నేదయజ్ఞాధ్యయనైః-నేదయజ్ఞాధ్యయనములచేతను; దానైః-దానములచేతనున్న; క్రియాభిః-క్రియలచేతను; ఉన్మై-వైపోభిః - ఉగ్రతపస్సులచేతను; ద్రష్టం-చూచుటకొరకు; సశక్యః - శక్తుడనుకాదు.

ఓయి అర్జున! ఈమహాచైవ విశ్వరూపమును మర్త్యలోకమునందు నీకు ఒక్కనికే దర్శనముఐచ్చితిని, మరిఒకడు తి

త వేయజ్ఞాధ్యయనములుచేసిన వారలయినా ఎంతకర్మనిష్ఠులయినా ఎంత ఉగ్రమయిన తపస్సుగలవారైనా వారికి దర్శనము ఇచ్చువాడను కాను.

మా లేవ్య భామాచ విమూఢభాగో
స్మప్త్యాచూపం ఘోరమిదృజ్మమేవమ
వ్యపేతభీఃప్రీత మహాపున స్త్వం
తదేవమేమావ పదంప్రపశ్య.

49

యీదృక్-ఇట్టి, ఘోరం-భయంకరమైన; మమ - నామీకము; ఇదంచూపం-యీచూపమును; స్మప్త్యా-చూచి; తే-నీకు; వ్యధా-భయమున్ను. విమూఢభావః - తెలివిలేకయందుటయును; మాచ-వద్దు; త్వం-నీవు; వ్యపేతభీః పోగొట్టబడిన భయముగలవాడై; ప్రీతమనాః-సంతోషమనస్సుగలవాడవై, పునః-తిరిగిన్ని; మే-నామొక్క; తదిదింరూఢమేవ-అయాపూర్వమావమునే; ప్రపశ్య-చూచుము.

భయంకరమైన నా విశ్వకూపమును చూచుటవలన నీకు గలిగిన భయమును, చిత్తవిభ్రాంతిని, విదుపుము, నీవు నిర్భయుడవై సంతుష్ట మగుము-డవై నాసహజరూపమును చూచుము.

సంజయ ఉవాచ.

ఇత్యర్జునః పానుదేవత్వభోక్త్యా
 స్వకంఠూపందర్శయామానభూయః |
 ఆత్మావయామానచభీతమనం
 భూత్వా పునస్సోమ్యవపుర్మహాత్మా.

౩౦

సంజయుడు చెప్పుచున్నాడు. ఇతి-ఇట్లని; పానుదేవ- శ్రీకృష్ణస్వామి; అజాకనం-అజాకనుని కూర్చి; తదా - అప్పుడు; ఉత్త్వా-పలికి; భూయః-తిరిగిన్ని; స్వకంఠూపం- స్వకీయమైన పూర్వ ధూపమును; దర్శయామాన-చూపెను; మహాత్మా- శ్రీకృష్ణస్వామి; సోమ్యవిపుః - శాంతిశరీరము గలవాడు; భూత్వా-అయి; భీతం-భయపడిన; ఏవం-ఈఅర్జునుని; పునః-తిరిగిన్ని; ఆత్మావయామాన-ఊరడించెను.

ఓయి ధృతరాష్ట్ర, శ్రీకృష్ణులు అర్జునుని చూచి ఈవ్రతా రముగా చెప్పినవాడై తన సహజరూపమునుచూపి భయపడి యున్న అర్జునుని ఊరడించెను.

అర్జున ఉవాచ.

దృష్ట్వేదం మానుషంఠూపం తవ సోమ్యం బనార్దన |
 ఇధా నీమస్మి వంపృతృ శ్చుచేతాప్రకృతింగతః.

౩౧

హే జనార్దన - ఓ కృష్ణస్వామీ; సౌమ్య-ప్రసన్నమైన; మా-
నుష-మనుష్యనంబంధమైన; తప-నీయశక్తి; ఇదంతాపం-ఈ
యాతాతమును; దృష్ట్యా-చూచి; ఇదానం-ఇప్పుడు; సంవృ-
త్తి:-స్వభవముబొందినవాడను; సచేతి:-చైతన్యముగో-సూ-
చిస్తావాడను; ప్రకృతి-స్వభావమును; గతి:-బొందినవాడ
ను; అస్తి-అయితి.

ఓ జనార్దన! ఇప్పుడు సౌమ్యమైన నీచానుషరూపమును
చూచి నాకు బుద్ధిస్థిమి నడిచి. నేను జనులలో చేరినవాడ
నయితిని.

శ్రీ భగవాం డీవాచ.

సుదుర్దర్శినిగంగాపం దృష్టవానిసియస్యమి.

దేవాలప్యస్యయావస్య నిత్యందర్శనకాంక్షిణః. 52

మమ-నాయొక్క; యద్రూపం-వీరూపమును; దృష్టవా-
చూచినవాడవు; అసి-అయితివో; సుదుర్దర్శం-మిక్కిలిచూ-
డనకక్కమైన; ఇదంతాపం-ఈరూపమును; దేవాలపి-దేవత
లును; నిత్యం-ఎల్లప్పుడును; దర్శనకాంక్షిణః - చూడగోగు-
తుందురు.

నీకు దర్శనంబిచ్చిన నాస్వయావము మహాపంకటమాయె.

ఇట్టివిశ్వరూపము భూమిటకు చేవలందరు నదా కోరెదరు.

నాహం వేదైర్నతపసా నదానేనచేజ్యయా।

శక్యవీపవంవిధోగ్రష్టుం దృష్టవానసిమాంయథా. 53

మాం- నన్ను; యథా- ఏ ప్రకారముగా; శృష్టవా- చూచినవాడవు; అసి- అయితివో; వీపవంవిధః- ఇట్టివిశ్వరూపమును ధరించిన; అహం- నేను; వేదైః- సేవిములచేతను; తపసా- తపస్సుచేతను; దానేన- దానముచేతను; ఇజ్యయా- యజ్ఞముచేతను; గ్రష్టుం- చూచుటకొఱకు; నశక్యః- శక్యమగుగాను.

నీకు చూపిన విశ్వరూపమును కేవలము చదివిన వారలకు గాని తపస్సుచేసినవారలకు గాని యజ్ఞమును చేసిన వారలకు గాని చిక్కదు.

భక్త్యాత్మవశ్యం శక్య అహమేవంవిధోజ్ఞయ।

జ్ఞాతుంగ్రష్టుంచత వ్యవప్రశేప్తుంచపరతప. 54

పరంతప-శత్రుతాపనుడివైన; సేవియాన- ఓయినానానా; అనన్యయా-ఇతరానక్తముగాని; భక్త్యా- భక్తిచేత; వీపవంవిధః-ఇట్టివిశ్వరూపమును ధరించిన; అహం-నేను; తత్త్వేన-యథాభ్యుక్తముచేత; జ్ఞాతుం- తెలియుటకొఱకును; గ్రష్టుం-చూచుటకొఱకును; శక్యః-శక్యమైనవాడను.

శక్రశూకమడవైన ఓయి అర్జునా విశ్వరూపధరుడనయిన నన్ను ఇతరాన క్తిలేని అచంచల భక్తిచేతమాత్రమే తెలిసికొనవచ్చును, చూడవచ్చును, పొంగవచ్చును, వేరు సాధనములు లేవు,

మత్కర్మకృత్సత్పరమో మద్భక్తస్సంగవర్జితః।

సర్వైరస్పర్శభూతేషు యస్సమాపేతిసాండవ.

సాపాండవ - ఓయనూకానుడా; మత్కర్మకృత్ - నాకొఱకు సత్కర్మమునుకేయువాఁడును, మత్పరమః - నేనేయుఁడనెఱ్ఱగతిగాఁగలవాఁడును; మద్భక్తి - నన్నే సర్వప్రకారములచేత భజించువాఁడును; సంగవర్జితః - ధన బంధు పుత్రమిత్రకళత్తాది సంగముచేత విడువఁబడినవాఁడును; సర్వభూతేషు-సమస్తప్రాణులయందు; నిర్వైరః- వైరములేనివాఁడును; యః- ఎవ్వడో; సః- వాడు; మాం- నన్ను; ఏతి- పొందుచున్నాడు.

ఓయిసాండవా! ఎవడైతే నాకొఱకు సత్కర్మలుచేసి ననేఁడెఱ్ఱకృత్ అయిన నమ్మి నన్నే అనేకప్రకారములచే భాగించి ధన, బంధు, పుత్ర, మిత్ర, కళత్తాది సంగముములయందు ఆనతివిడచి సర్వప్రాణికోట్లయందు వైషమ్యము లేక యున్నాడో, అట్టివాడు నన్ను పొందుచున్నాడు.

ఇతి శ్రీ భగవద్గీతా మాపనిషత్సు బ్రహ్మవిద్యాయాం
 యోగశాస్త్రే శ్రీ కృష్ణార్జున సంవాదే
 విశ్వరూప సందర్శన యోగోనామ
 ఏ కాద శోధ్యా యః .

ఇట్లు ఉపనిషద్ రూపములును, బ్రహ్మ విద్యయును,
 యోగ శాస్త్రమును, శ్రీకృష్ణార్జున సంవాద రూపం
 వైన విశ్వరూప సందర్శన యోగమనెడి
 ఏకాదశోధ్యాయము ముగిసినది.

శ్రీ భగవద్గీత.

భక్తి యోగోనామ ద్వ్యాశోధ్యా యః.

అగ్ని స ఉపాచ.

ఏవంసతతయుక్తాయే భక్త్యాస్త్యాంపర్యుపాసతే।

యేతాప్యక్షరమవ్యక్తం తేషాంకేయోగవిత్తమాః. 1

ఏవం-ఈప్రకారముగా; సతతయుక్తాః - నిరంతరమును;
 (భగవత్కర్మాదులయందు సమాహితమయినవారలై); యేభ
 క్తాః-ఏభక్తులు; త్యాం-నిన్ను; పర్యుపాసతే-ధ్యానమునీయం
 చున్నారో; యేతాః - ఎవ్వరైనను; అవ్యక్తం - ఇంద్రియ

గోచరమైన; అగ్రరం-బ్రహ్మమును; పర్యుపాసతే-ధ్యానము చేయుచున్నారో; తేషాం - వారలలోపల; శే-ఎవరు; యోగ విత్తమాః-మిక్కిలియోగమును జరిపినవారలు.

ఓ కృష్ణ పై జెప్పినరీతిగ భగవద్వ్రీతిగ ఎల్లప్పుడు కర్మలుచేయుచు నిన్ను సదాధ్యానము చేయు వారలలోను ఇంద్రియములకు గోచరముగానట్టి పరబ్రహ్మను సంధానము చేయు వారలలోను యోగి శ్రేష్ఠులై యు.

శ్రీ భగవాన్ ఉవాచ.

మన్యూ వేద్య మనోయేమాం నిత్యయుక్తా ఉపాసతే |

శ్రద్ధయా పరయోపే నైవేయ్య క్తతమామతాః. 2

యే-ఏభిక్తులు; మ-నామండు; మనః-మనస్సును; ఆ వేద్య-శబ్దంబి; నిత్యయుక్తాః - నిరంతరపరమాహిత చిత్తులగు; పరయా-ఉత్కృష్టమైన; శ్రద్ధయా-శ్రద్ధతోడ; ఉపేతాస్సంశ్ల-కూడినవారలయి; మాం - నిన్ను, ఉపాసతే-ధ్యానించుచున్నారో; తే-వారలు; యుక్తతమాః-మిక్కిలియుక్తులయిన వారలొ; మే-నాకు; మతాః-ఇష్టములు.

ఎవరైతే నాయందు మనస్సు నిలిపి ఎల్లప్పుడు సమాహిత చిత్తులయి మిక్కిలి శ్రద్ధతో గూడుకొని నన్ను ధ్యానించుచున్నారో అట్టి యుక్తమపురుషులు నాకు సమ్యగిదైనవారు.

యేత్యక్షరమనిర్దేశ్య మశ్యక్తంపర్యుపాసతే।

సర్వత్రగమంత్యంచ కూటస్థమచలంధృవమ్. 3

సన్నియమేంద్రియగ్రామం సర్వత్రసమబుద్ధయః।

తేప్రాప్నువంతిమామేవ సర్వభూతహితేరతాః. 4

యేతు-ఎవ్వరై తే; అక్షరం-నాశంహితమైన; అనిదేశ్యం-
నిజాయింపఁగూడని; అశ్యక్తం-చూపాదిరహితమైన; సర్వత్ర
గం-అంతటవ్యాపించియున్న; అచిత్త్యం-ధృనించఁగూడని;
కూటస్థం-ప్రసృతియందున్న; ఆచలం - చలించని; ధృవం-ని
త్యమైన, (బ్రహ్మమును): పర్యుపాస - ఉపాసన చేయచున్నా
రొ; ఇంద్రియగ్రామం- ఇంద్రియసముహమును; సన్నియ
మ్య-లెన్నగా నిగ్రహించి; సర్వత్ర - సమస్తకాలములయందు
ను; సమబుద్ధయః-సమబుద్ధిగోరియున్నవారలు; సర్వభూతహి
తే-సమస్తప్రాణిహితమునందు; రతాః - ఆసక్తులైనవారలు;
యే-ఎవరో; తే-వారలు; మామే-నన్నే; ప్రాప్నువంతి-పొం
దుచున్నారు.

ఎవరై ఎల్లకాలములయందు ఇంద్రియ నిగ్రహముగలిగి
సమబుద్ధితో ఎల్ల ప్రాణిసమూహములయందాసక్తిగలిగి నాశ
ములేనట్టియు, నిర్దేశింపఁగూడనట్టియు, రూపరహితమయినట్టి
యు, అంతటవ్యాపించియున్నట్టియు, ధృనించఁగూడనట్టియు,

ప్రకృతియందున్నట్టియు, చలింప నట్టియు, శాశ్వత మయినట్టి
పరబ్రహ్మమును ఉపాసన శేయుచున్నారో వారు నన్నే జెందు
చున్నారు.

శ్లో॥ ధికతర స్తేషా మవ్యక్తాన క్తచేతసామ్ |

అవ్యక్తాహిగతిర్దుఃఖం దేహవద్భిరవాప్యతే.

5

తేషాం-అ; అవ్యక్తాచేతసాం - పరబ్రహ్మమునందానంత్రమ
యిన చిత్తముగలవారలకు; శ్లోకః-కష్టము; అధికతరః-మిక్కి
లియ. ధికమయినది; హి-ఏకారణమువలన; దేహవద్భిః-దేహ
భిమానముగలవారలచేత; అవ్యక్త-అత్యున్మయమైన; గతిః-
మాగణము; దుఃఖం-దుఃఖముగునట్లు; అవాప్యతే - పొందఁ
బడుచున్నదో.

అట్టి పరబ్రహ్మమందు అనంతమయిన మనస్సుగలవారలకు
మిక్కిలి కష్టముకలుగును. శరీరాభిమానముగల మనుష్యులకు
హెచ్చుకష్టములు కలుగకనే పరబ్రహ్మవిష్ట సిద్ధింపదు.

యేసునర్యా శిశుర్మాః మయినన్నస్యమప్సిరామ్ |

అనన్యేనైవయోగేన మాంధ్యాయంతరీక్షిపావతే.

6

తేషామహంసముద్ధర్తా మృత్యునంసారసాగరాత్ |

భవామినచిరాత్పర్థ మయ్యావేశితచేతసామ్.

7

యేతు-ఎవరైతే; మత్పరాస్సంతః- ననేయత్కృష్ణగతిగా

గలవాళలయి; సర్వాణికర్మాణి - సమస్త కర్మములను; ము-
యి- నాయందు; సన్న్యస్య - సమర్పించి; అసన్న్యస- అన్యది.
తరాలంబనము లేని; యోగేనైవ-సమాధిచేతనే; మాం - న
న్ను; ధ్యానయంతిః-ధ్యానము చేయుచున్నవారలై; ఉపానతే-
నేపించుచున్నారో; హేపార్థ- ఓయి అర్జునా; మయి-నాయందు;
అవేశితచేతసాం-ఉంచబడినచిత్తముగలిగిన; తేషాం-వారలకు;
అహం-నేను; మృత్యుసంసారసాగరాత్ - మృత్యు రూపమై
న సంసారమనెడి సముద్రము వలనను; సముద్ధర్తా- ఉద్ధ-
రించువాడను; సచిరాత్ - శీఘ్రముగా; భవామి- అవుచు
న్నాను.

ఓ అర్జున! ఎవరైత నన్నే మిక్కిలి ఉత్తమగతిగా దలచి
ఎల్ల కర్మలను నాకు అర్పణముచేరి నన్నే తమ బుద్ధికుందుని
లిపి ధ్యానము జేయుచున్నారో అట్టి చిత్తవృత్తిగలిగిన వారిని
అతి శీఘ్రముగా మృత్యు రూపమయిన సంసార సాగరమును
దాటించువాడనుగా నున్నాను.

మయ్యేవమసాధగ్న్య మయిబుద్ధింసివేశయః।

నివసిష్యసిమయ్యేవ అతఃఉద్ధ్వం నసంశయః।

3

మయ్యేవ-నాయందే; మనః-మనస్సును; అధత్స్వ-ఉంచు
ము; మయి-నాయందే; బుద్ధిం-బుద్ధిని; నివేశయ- ఉంచుము;

అతఃశక్యం-ఈ దేహమునశించినపిమ్మట; మయ్యేవ-నాయం
దే; నివసిష్యసి-ఉండఁగలవు; నసంశయః - సం దేహము లేదు.

నీ మనస్సును తెలివిని నాయం దే ఊర్జితముగానిలుపుము.
అలాగు చేసితివేని ఈ దేహము నశించినవెనుక నిస్సంశయము
గా నన్నే తెందుచున్నావు.

అథచిత్తం నమాధాతుం నశక్నోషిమయిస్థిరం!

అభ్యాసయోగేనతతో యః చాచ్ఛ్రు ధనంజయ. 9

పే ధనంజయ-ఓయి అబ్బో నా; అథ- అటుపిమ్మట; మ
య-నాయందు; చిత్తం-చిత్తిము; సిద్ధం-నిశ్చలమగునట్లు; న
మాధాతుం-ఉంచుటకొఱకు; నశక్నోషి - శక్తుడవుకాకపోతి
వేని; తతః-అ-ర్వాత; అభ్యా-యోగేన - అభ్యాసయోగము
చేత; మాం-నన్ను; ఆచ్ఛ్రు-పొందుటకొఱకు; ఇచ్ఛ-కోరుము.

ఓ అబ్బోనా! పై జిప్సి ధముగా నీ మనస్సును తెలివిని నా
యందు నిశ్చయముగా నిలుపుటకు శక్తిలేనివాడవయితి వేని
నన్ను పొందవలెననే కోరిక గలిగి ఉన్న నీన్న గా అభ్యాసము
జేయుము.

అభ్యాసేష్యనమథోసి మత్కర్మపర మోభవ!

మదర్థమపికర్మాణి కుర్వకోసిద్ధిమవాప్సుసి. 10

అభ్యాసేపి-అభ్యాసయోగమందును; అనమథః - అశ

మృత్యుః అసి-అయితీవేది; మత్కర్మవరముః- నావిషయమైన
కర్మమేవధానముగాఁ గలవాడవు; భవ-కమ్ము; మదర్థం-
నాకొఱకు; కర్మాణి-సత్కర్మములను; కుష్వన్నపి-చేయుచున్న
వాడవయ్యును; సిద్ధిం-మోక్షమును; అనాప్యసి-పొందగలవు.

అట్లు అభ్యాసము జేయుటకుగూడ నీకు కత్తిలేకపోయినది.
నావిషయమయ్యే ఎల్లకర్మలు జేయుము అట్లు నా వీరికిగాను
మించికర్మ జేసితివేని నీకు మోక్షము సిద్ధించును.

అథైతదవ్యక్తకోసి కస్తుమద్యోగమాశ్రితిః॥

సర్వకర్మఫలత్యాగం తతి కురుయతాత్మవాక్. 11

అథ-అపిమ్మట, ఏతి-ఏ - ఈకాశ్రింబును; కతుఁ- - చే
యుటకొఱకు; ఇత్య-అసమభుండవు; అసి - అయితీవేది;
మద్యోగం-నాయొక్కయోగమును; ఆశ్రితిస్త్వ- ఆశ్రయించి
చినవాడవై; తతి-పిమ్మట; యతాత్మవాక్- వియమింపఁబ
డినచిత్తముగఁబడవై, సర్వకర్మఫలత్యాగ-సమస్తకర్మ
ఫలత్యాగమును; కు-చేయుము.

అందుకును నీవు సామర్థ్యము లేనివాడవయితీవేది నన్నే
ఆశ్రయించి చలింపని మనస్సుగలవాడవయి నాయందు భార
మువేసి నీవు చేయు కర్మఫలమును నాకు సమర్పణచేయుము.